

پانزدهمین سالگرد پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال

اپیدمیولوژی و آمار حوادث چهارشنبه آخر سال
جایگاه اورژانس ها در پیشگیری از عوارض چهارشنبه آخر سال
رویکردهای آموزش جامعه در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال
نقش قانونگذاران و نیروی انتظامی در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال
نقش جامعه مدنی

راهکارهای جامعه شناسی و مردم شناسی
راهکارهای روانشناسی اجتماعی

برگزار کنندگان:

مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت (SDH)
معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تبریز
قطب علمی جامعه شناسی سلامت دانشگاه تبریز
دانشکده پرستاری مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز

مکان: مرکز ملی مدیریت سلامت NPMC
آدرس: تبریز، خروجی توانیر، فلکه ولی امر،
خیابان شهید شفیع زاده، بعد از تقاطع بهشتی
زمان: چهارشنبه ۳۰ بهمن ۹۸
ساعت ۸ الی ۱۳

پانل علمی پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال

مسئول	عنوان برنامه	ساعت
-	قرآن - سرود ملی - معارفه	۸:۰۰ الی ۸:۳۰
دکتر صومی / دکتر درستی	سخنرانی افتتاحیه	۸:۳۰ الی ۹:۰۰
	پانل اول	۹:۰۰ الی ۱۰:۴۵
دکتر مژگان لطفی	طرح موضوع	۱۵ دقیقه
دکتر پور دولتی	تاریخچه و آمار	۲۰ دقیقه
دکتر رحمانی	نقش اورژانس در پیشگیری و ارائه راهکار	۲۰ دقیقه
خانم داهیم	راهکارهای پیشنهادی در مدارس	۱۵ دقیقه
مهندس بهجت	مداخلات اجتماع محور سلامت	۱۵ دقیقه
دکتر مهستی علیزاده	جمع بندی و پرسش و پاسخ	۲۰ دقیقه
-	استراحت و پذیرایی	۱۰:۴۵ الی ۱۱:۱۵

	پانل دوم	۱۱:۱۵ الی ۱۳:۰۰
نماینده دادگستری	نقش قانونگذاران در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال	۱۵ دقیقه
نماینده نیروی انتظامی	نقش نیروی انتظامی در پیشگیری از حوادث	۱۵ دقیقه
دکتر فاطمه گلابی	جامعه شناسی هدایت هیجانی جامعه	۱۵ دقیقه
دکتر اصغر ایزدی جیران	مردم شناسی جریانات اجتماعی	۱۵ دقیقه
نماینده سازمانهای مردم نهاد	نقش جامعه مدنی در پیشگیری از حوادث	۱۵ دقیقه
دکتر مهستی علیزاده	جمع بندی و پرسش و پاسخ	۳۰ دقیقه

پانل علمی پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال

برگزار کنندگان:

- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

- مرکز بهداشت استان

- قطب علمی جامعه شناسی سلامت

مکان: مرکز ملی آموزش مدیریت سلامت

آدرس: تبریز، خروجی توانیر، فلکه ولی امر، خیابان شهید شفیع زاده، بعد از تقاطع بهشتی، مرکز NPMC

زمان: روز چهارشنبه ۳۰ بهمن ماه ۹۸ ساعت ۸:۰۰ الی ۱۳:۰۰

موارد مورد بحث:

۱- اپیدمیولوژی و آمار حوادث چهارشنبه آخر سال

۲- جایگاه اورژانس ها در پیشگیری از عوارض حوادث چهارشنبه آخر سال

۳- رویکردهای آموزش جامعه در پیشگیری از عوارض آخر سال

۴- نقش قانونگذاران و نیروی انتظامی در پیشگیری از عوارض چهارشنبه آخر سال

۵- راهکارهای جامعه شناسی و مردم شناسی در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال

۶- راهکارهای روانشناسی اجتماعی در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال

۷- نقش جامعه دمدنی در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال

پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال [رویکرد بین بخشی و اجتماع محور]

پانل علمی پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال

اپیدمیولوژی و آمار حوادث چهارشنبه آخر سال
جایگاه اورژانس ها در پیشگیری از عوارض چهارشنبه آخر سال
رویکردهای آموزش جامعه در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال
نقش قانونگذاران و نیروی انتظامی در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال
نقش جامعه مدنی
راهکارهای جامعه شناسی و مردم شناسی
راهکارهای روانشناسی اجتماعی

برگزار کنندگان:
مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت (SDH)
معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تبریز
قطب علمی جامعه شناسی سلامت دانشگاه تبریز
دانشکده پرستاری مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز

مکان: مرکز ملی مدیریت سلامت NPMC
آدرس: تبریز، خروجی توانیر، فلکه ولی امر،
خیابان شهید شفیق زاده، بعد از تقاطع بهشتی
زمان: چهارشنبه ۳۰ بهمن ۹۸
ساعت ۸ الی ۱۳

خلاصه نشست پیشگیری از حواث چهارشنبه آخر سال

جمع بندی مطالب:

دکتر سمیه عظیمی دانشجوی دکترا آموزش و ارتقای سلامت دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تبریز

مقدمه ی قائم مقام ریاست دانشگاه :

چه بخواهیم بپذیریم یا نه، یک سری مراسمات و آداب و رسوم در کشور وجود دارد مثل چهارشنبه سوری، گاهی افرادی می گویند این یک مراسم شاهنشاهی می باشد و اجازه ندهیم صورت گیرد، بعد متوجه شدیم که امکان پذیر نیست، حتی جوانانی که زمان شاه را هم ندیدند، مراسم را اجرا می کنند. پس ما باید افراد را آموزش دهیم که باید از خانواده شروع شود، سپس مدرسه و جامعه. نباید این موضوع محدود شود به آخر سال، بلکه باید آموزش به صورت مستمر صورت گیرد. مثلا در سالی که آتش سوزی پلاسکو اتفاق افتاد، اربعین شهدای پلاسکو مصادف با چهارشنبه سوری شد که از این ماجرا کمک گرفته شد جهت آموزش و آگاه سازی، یا در نمونه ای دیگر از لیدرهای تیم تراکتور را جهت این موضوع بهره مند شدیم. نمی توان گفت چهارشنبه سوری حذف، بلکه باید به راهکارهای مناسب جهت کاهش خطرات این روز دست پیدا کنیم که این راهکارها فقط دولتی نباید باشد، بلکه باید سازمانهای مردم نهاد هم درگیر شوند، همچنین از رسانه ملی و فضای مجازی جهت کاهش حوادث و عوارض این روز استفاده کرد.

دکتر مژگان لطفی دانشیار دانشکده پرستاری مامایی تبریز و محقق مراقبت های سوختگی

عوارض مربوط به سوختگی در روزهای چهارشنبه سوری، روند کاهشی نداشته بلکه مطالعات مختلف سیر افزایشی آن را نشان می دهد. این مساله ای مرتبط با سلامت است که ریشه اجتماعی دارد. ایده برگزاری یک نشست علمی، برای برخورداری از دیدگاه های علمی مختلف با حضور دانشگاهیان، مدیران و مجریان دستگاه های مربوطه و انگیزه بالای عالمان و حس مسئولیت پذیری مدیران باعث تشکیل این نشست شد تا بررسی کنیم چگونه می توانیم در مورد سلامت هموطنانمان تصمیم گیری کنیم. برای همه افرادی که در کار درمان، مراقبت از بیماران و همچنین توانبخشی بیماران سوختگی هستند، پرواضح است که سوختگی تازه آغاز یک فاجعه برای شخص، خانواده و جامعه است و در تمام جوامع بشری عوارض غیرقابل جبران جسمی، روانی و اجتماعی فوق العاده ای را تحمیل می کند. بر اساس گزارش رئیس مرکز تحقیقات سوختگی کشور، مشخص شد که سوختگی در کشور ما ۸ برابر متوسط جهانی می باشد، که آمار تکان دهنده ای می باشد. مضاعف بر اینکه سوختگی های چهارشنبه آخر سال یکی از عوامل دیگر و حوادث قابل پیشگیری و قابل پیش بینی در بین سوختگی ها به حساب می آید، که معمولا در طی برگزاری جشنهای چهارشنبه آخر سال رخ می دهد. بر اساس گزارش همین مرکز، برآورد شده که برای هر بیمار سوختگی، به طور متوسط، از زمانی که وارد بیمارستان می شود تا زمان ترخیص، حدود ۲۰ میلیون در مرحله حاد هزینه دارد، که محدود به این مرحله نمی شود و در مراحل بازتوانی و توانبخشی، این هزینه ها ۵ برابر افزایش پیدا می کند تا زمانی که فرد به منزل، سرکار و اجتماع برگردد. اما اثرات جسمی، روانی و بار عاطفی که بر بیمار و خانواده ها باقی می گذارد، همچنان ادامه خواهد داشت.

بر اساس گزارش سال ۹۶ معاونت درمان، در چهارشنبه سوری آن سال بیش از ۳۰۰۰ نفر از هموطنانمان دچار آسیب شدند که نزدیک به ۸۲۵ نفر آنها دارای سوختگی های درجه ۲ و ۳ بودند که به غیر از ۵۴ نفری هستند که دچار نقص عضو و قطع عضو بودند. بر اساس همین گزارش برای بیماران دارای سوختگی درجه ۲ و ۳ که الان سالم و زنده می باشند و در مسیر کار و فعالیت های روزانه قرار گرفته اند، حدود ۱۶/۵ میلیارد تومان فقط در مرحله حاد و نزدیک به ۸۲ میلیارد تومان در ادامه و جمعا نزدیک به ۱۰۰ میلیارد برای یک سال هزینه برداشته است و بر سلامت وزارت بهداشت تحمیل شده است. اینها تخمینی می باشد که بر اساس حوادث چهارشنبه آخر سال ۹۶ اتفاق افتاده است.

در پاسخ به سوال چه می توان کرد؟ شاید برای افرادی که دغدغه این امر را دارند، ساده ترین راه یا ساده لوح ترین پیش بینی این باشد که خط بطلانی کشیده شود بر اعتقادات، باورها، ارزش ها و تفکرات مردمی که دوست دارند، جشن های ۴۰۰۰ ساله برگزار کنند و به عبارتی آنها را نادیده بگیریم. چهارشنبه سوری یکی از جشن های باستانی است که در بعضی از متون به ۱۷۲۵ سال قبل از میلاد برمیگردد. گذشتگان ما در این روز با حضور در اطراف شهر و جمع آوری بوته های خشک، آنها را آتش می زدند و در کنار آن جشن و سروری بر پا می کردند که هدف عمده اصلی این بود که اولا اطراف را پاک سازی کنند و ثانيا با نشست هایی که با هم دارند و هدیه هایی که می دهند، کینه و کدورت را از بین قبایل دور نمایند و با دلی شاد به استقبال نوروز وند. در طول سالیان سال بر اساس تسلط فرهنگ ها، تمدن ها و مذاهب مختلف، سنت های مختلفی هم به این جشن اضافه شد و متاسفانه بدترین سنتی که در سالهای اخیر به این جشن اضافه شده است، استفاده از وسایل آتش بازی و ترقه های غیر استاندارد است که بیشتر مصدومین و آسیب هایی که اتفاق می افتد مربوط به همین موارد می باشد که بیشتر کودکان و نوجوانان را دچار آسیب می کند.

به نظر می آید به جا آوردن بعضی از سنت های خوب که می تواند در ارتقاء سلامت روانی و معنوی هموطنان کمک کند و در دنیا هم اتفاق می افتد، حق جامعه بشری است. در دنیا هم، جشن های ملی و فرهنگی همراه با آتش بازی و استفاده از وسایل آتش زا همراه می باشد، طبیعتا در آن مراسم ها هم آسیب های سوختگی متعددی اتفاق افتاده است، اما عالمان، دلسوزان و متفکرین جوامع، به جای آزمایش و خطا و یا به جای نادیده گرفتن آن چیزی که در جامعه اتفاق می افتد، تلاش کردند که با انجام تحقیقات علت شناسی و آسیب شناسی کنند و با استفاده از روش های مختلف سعی کنند راهکارهای مناسب برای مقابله با این آسیب ها در کشور خودشان و با توجه به فرهنگ و تجربه و دانشی که در کشور خودشان ایجاد می کنند، بتوانند با این آسیب ها مقابله نمایند.

با انجام بررسی مشخص می شود، بهترین برنامه ها و نمونه های موفق از این برنامه ها اغلب در مرکز آن برنامه های چند جانبه و جامعه محور قرار داشته است. در بعضی از این نمونه های موفق، قانون گذاری مهمترین نقش را داشته است و حتی بر خلاف آنچه ما فکر می کنیم تاثیر آن بیشتر از کمپین های آموزشی بوده است که در سالهای اخیر شاهد آن هستیم. کانال های مختلف، رسانه های مختلف و سازمانهای مختلف که به نوعی دست اندرکار هستند و مسئولیت دارند در این زمینه تلاش های زیادی را انجام دادند. ولی به هر حال مشاهده می کنیم که خیلی اثر بخش نبوده است. در این مطالعات نشان می دهد که در اکثر برنامه ها تاکید به همکاری های بین رشته ای و نقش مردم بهترین و مهمترین استراتژی بوده که توانسته است با آسیب های سوختگی ناشی از این جشن ها مقابله کند. نمونه های موفق در چنین برنامه هایی را می توان در کشورهای آمریکا، انگلیس، دانمارک و هند مشاهده کرد که در گزارش سازمان بهداشت جهانی به عنوان برنامه های موفق پیشگیری فقط از آسیب هایی که مربوط به وسایل آتش بازی و بمب های دست ساز بوده است، اشاره کرده است. کل این برنامه ها عموما قانون گذاری های دقیق بوده است که با رعایت ایمنی ساخت و تولید، فروش و استفاده از وسایل آتش بازی و تنظیم آیین نامه هایی که برای ممنوعیت فروش وسایل آتش بازی خطرناک بوده است، توانسته اند محدودیت های سختگیرانه ای را در فروش و استفاده آن اعمال کند، که بسیار تاثیرگذار بوده است.

ارزشیابی های این برنامه ها نشان داده است، تلفیقی از کمپین های آموزشی و محدودیت های ایجاد شده، توسط قوانین و کنترل آن توسط پلیس و سازمان های مربوطه توانسته است به شکل چشمگیری آسیب های مربوط به این جشن ها به خصوص در دو جشن معروف و مهم جهانی، که بیشتر در کشورهای اروپایی و آمریکا و جشن دیوالی در هند را کاهش دهند. سازمان بهداشت جهانی تایید می کند که نقش اول را تصویب قوانین و اجرای آن دارد، اما در همین گزارش اشاره می کند که تصویب و اجرای قوانین مربوط به آتش بازی در کل سطح جهان و به ویژه در کشورهای کم درآمد و متوسط اغلب چالش برانگیز است. بنابراین درسی که می توان از این برنامه ها گرفت، این می باشد که با توجه به دانشی که در سطح دنیا وجود دارد و بخشی از آن را نیز خود مطلع هستیم، اینها مهمترین عواملی هستند که می توان در برنامه ها در نظر گرفت، اما هر برنامه ای برای آنکه موفق شود باید بر زمینه، فرهنگ، ارزش ها، باورها، قوانین، سیاست ها و دستورالعمل های آن منطقه و مملکت مبتنی باشد. طبیعتا آموزش کودکان، نوجوانان، والدین، آموزش همگانی، فرهنگ سازی، تصویب قوانین و مقررات سختگیرانه در جهت ساخت و یا واردات محصولات

غیر استاندارد و خطرناک و استفاده از آنها، همچنین فراهم بودن عزم و اتحاد ملی و همکاری نزدیک بین رهبران سازمان های اداری دولتی و غیر دولتی، پیشنهاد بسیار خوبی است برای آنکه چگونه آنها را در کنار هم جمع کنیم و بتوانیم برنامه موثری را تدوین و پیاده کنیم.

تمامی ارگان ها از تلاش در این زمینه صحت کرده اند ولی سوال این است که چرا با این همه تلاش اما همچنان منحنی رشد افزایش آسیب های سوختگی در چهارشنبه آخر سال ، نه فقط در آن روز بلکه مدتی قبل و بعد از آن همچنان در حال افزایش است.

دکتر پوردولتی محقق مرکز تحقیقات حوادث و سوانح دانشگاه علوم پزشکی تبریز

تاریخچه و اپیدمیولوژی چهارشنبه سوری

عیدها و جشن های ایرانیان باستان

ایرانیان جشن های بسیاری داشتند و در سال ۱۲ جشن برپا می کردند.

- ✓ نوروز
- ✓ مهرگان
- ✓ سده
- ✓ تیرگان
- ✓ یلدا
- ✓ آذر
- ✓ مزدگران (مژده گیران)
- ✓ خرم روز
- ✓ گاهنبارها
- ✓ فروردگان
- ✓ بهمنجنه

شادی در ایران باستان

در ایران باستان شادی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار بود. شادی نزد ایرانیان بود و بس. چرا اجدادمان زندگی شادتری از ما داشتند؟ چرا امروزه جامعه ایران یک جامعه افسرده است؟

شادی یکی از ویژگی های هویت ایرانی و از جمله نعمات الهی است و در علوم رفتاری یک هنر و فضیلت به شمار می آید و به همین سبب امری تحصیلی و اکتسابی است، نه فطری. اگر در یک محیط شاد قرار بگیریم شاد می شویم و محیط غمناک فرد را افسرده می کند. این محیط و جو حاکم بر جامعه است که می تواند فرد را شاد یا افسرده کند. آموزش آیین شادمانی به انسان معاصر، به دلیل دوری اش از طبیعت و احساس خلأ معنویت و نابسامانی های فطری و روانی، یک ضرورت است. نیاکان ما آموزش شادی درونی و بیرونی را به عنوان یکی از مهم ترین عناصر فرهنگی، به طور مستقیم و غیر مستقیم به هموطنان می آموختند و باعث پخش شدن نیروی شادی بین تمام افراد یک جامعه می شدند. در واقع ترویج روحیه شادی و نشاط می تواند پیوندهای نوع دوستی، ریشه های تعلق خاطر به کشور و ملت، شکوفایی نبوغ و خلاقیت، آرامش قلبی و امنیت اجتماعی را ایجاد و تقویت نماید. برخلاف آنچه که تصور می کنیم شاید شادی امنیت اجتماعی ما را به خطر بیندازد و تعلق خاطر را کم کند. برعکس هر چقدر بیشتر بتوان شادی و نشاط را در جامعه ترویج دهیم، نتایج مثبتی را خواهیم گرفت.

فردوسی: به شادی بباش و به نیکی بمان
ز خوبی میپرداز دل یک زمان

شادی و نشاط در اسلام

اسلام با توجه به نیازهای اساسی انسان، شادی و نشاط را تحسین و تایید کرده است. قرآن، زندگی با نشاط و شادی را نعمت و رحمت خدا تلقی کرده است. حضرت علی علیه السلام می فرماید: «شادمانی، گشایش خاطر می آورد» و «اوقات شادی، غنیمت است»

معرفی چهارشنبه سوری

چهارشنبه سوری یکی از سنت های قدیمی ما ایرانیان است که هدف آن پاک سازی محیط زندگی از کدورت های فی مابین اقوام برای رفع کینه توزی و خصومت بوده است. جشن آتش در واقع پیش درآمد جشن نوروز و نوید دهنده رسیدن بهار بوده است.

چهارشنبه سوری فعلی

متأسفانه در سال های اخیر مراسم سنتی و زیبای این شب رنگ دیگری به خود گرفته و تبدیل به بازی های خطرناک با مواد منفجره و محترقه گردیده است. نهایتاً منجر به مصدومیت، معلولیت و حتی فوت بسیاری از هموطنان عزیزمان در آستانه سال نو می گردد. آتش زدن بوته های خشک و پریدن از روی آتش به تجمع جوانان در خیابان ها و منفجر کردن ترقه و سایر مواد محترقه خطرناک تبدیل شده است.

اخبار ناراحت کننده و هشدار دهنده

ظهر چهارم اسفندماه، انفجاری مهیب، خیابان ۱۳۱ تهرانپارس را تکان داد. ساختمانی چهار طبقه فرو ریخت. ۲ نفر از ساکنان ساختمان سوختند و ۴ نفر) سه زن و یک مرد(جان باختند. علت چه بود؟ نگهداری مواد محترقه برای چهارشنبه سوری در زیرزمین ساختمان. کمی قبل از وقوع این انفجار مرگبار نیز در خیابان پیروزی تهران، یک مهندس شیمی هنگام درست کردن مواد محترقه، دچار حریق شد و جان باخت. در این حادثه نیز علاوه بر مرگ این جوان ۳۵ ساله، یک زن و مرد ۵۰ ساله در شوک ناشی از انفجار، بیهوش شدند و یک زن ۲۱ ساله به شدت مصدوم شد.

با چهارشنبه سوری چه کرده ایم؟

متأسفانه شواهد نشان می دهد که اصل این جشن مفرح و بزرگ کاملاً تغییر ماهیت داده و تبدیل به یک رفتار ناهنجار اجتماعی شده به طوری که بیشتر شبیه یک جنگ خیابانی است تا چهارشنبه سوری.

پیشینه تاریخی

چهارشنبه سوری نام جشنی است که تغییر یافته مراسم باستانی پنج روز آخر سال است. این جشن برگرفته از آیین زرتشتی است که ایرانیان از ۱۷۰۰ سال پیش از میلاد تاکنون آن را با برافروختن آتش و برپایی جشن و شادی برگزار می کنند. در ایران پیش از اسلام و در درگاه شماری زرتشتی یک سال شامل ۳۶۵ روز یا ۱۲ ماه است که هر ماه دقیقاً ۳۰ روز بوده و ۵ روز انتهایی سال جدا از ماه ها به حساب می آمده و «پنجه» نامیده می شد. در این گاه شمار، تقسیم بندی بنام هفته وجود نداشت و لذا چهارشنبه ای هم وجود نداشت و هر یک از روزهای ماه نامی داشت. پس از ورود دین اسلام به ایران و تغییر درگاه شماری ایران از آنجایی که چهارشنبه نزد عرب ها روز شوم و نحسی به حساب می آمد ایرانیان آیین آتش افروزی پایان سال خود را به شب آخرین چهارشنبه انداختند تا پیش آمدهای سال نو از آسیب روز پلیدی چون چهارشنبه دور بماند. در برخی باورهای عامیانه ما هم چهارشنبه روزی نامبارک است. از قبیل: شب چهارشنبه نباید سفر کرد، به احوال پرسى مریض نباید رفت و ... برخی هم معتقدند ریشه این جشن بر می گردد به داستان گذشتن سیاوش از آتش برای اثبات بی گناهی و پاکدامنی خود در چهارشنبه پایانی سال ۱۰۱۳ پیش از میلاد و هرساله در چنین روزی مردم برای دفاع از عفت و پاکدامنی سیاوش از روی آتش می پرند. در شاهنامه فردوسی اشاره‌هایی درباره بزم چهارشنبه‌ای در نزدیکی نوروز وجود دارد که نشان دهنده کهن بودن جشن چهارشنبه سوری است. مراسم سنتی مربوط به این جشن ملی، از دیرباز در فرهنگ سنتی مردمان ایران زنده نگاه داشته شده است. در واقع جشن سوری یادآور گوشه ای از تاریخ کهن این آب و خاک است. برخی هم آتش افروختن شب چهارشنبه آخر سال را به قیام مختار نسبت می دهند. مختار ثقفی، برای این که موافق و مخالف را از

هم تمیز دهد و بر کفار بتازد، دستور داد شیعیان بر بام خانه خود آتش روشن کنند و این شب مصادف با شب چهارشنبه آخر سال بود و از آن به بعد این کار مرسوم شد.

در طول زمان مردم برای هماهنگ کردن فرهنگ با اعتقادات دینی شان و برای رونق بخشیدن به این آداب و رسوم زیبا، مراسم تفریحی به آن الحاق کرده اند و آن را بنا بر گویش خود به نام های مختلفی نامیده اند:

- ✓ گول چارشمبه (اردبیل)
- ✓ گوله گوله چارشمبه (گیلان)
- ✓ کوله چووارشمبه (کردستان)
- ✓ چووارشمبه کولی (قروه، نزدیک سنندج)
- ✓ چارشمبه سرخی (اصفهان)

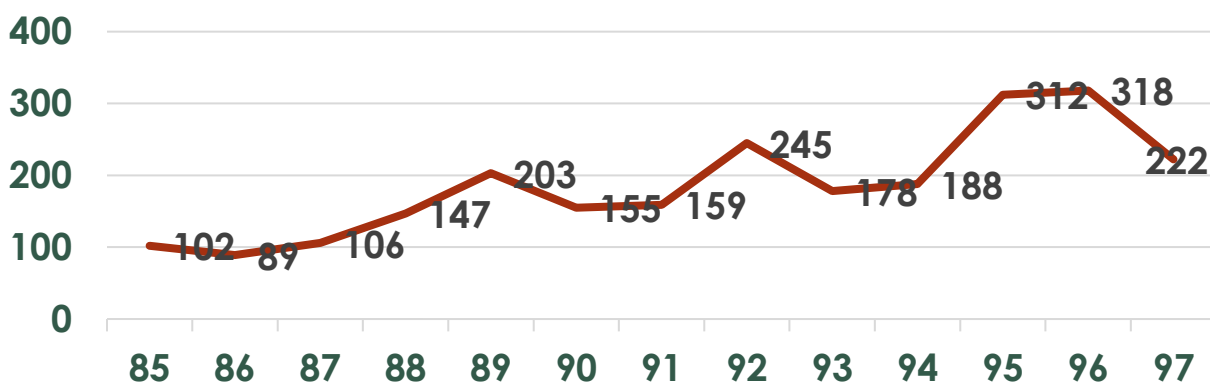
آیین های چهار شنبه سوری

- ✓ آجیل مشگل گشای
- ✓ فال گوش ایستادن و گره گشایی
- ✓ کوزه شکستن
- ✓ قاشق زنی
- ✓ شال اندازی
- ✓ آتش افروزی بر بالای کوه ها
- ✓ قصه گویی

از سنت های زیبا و الحاق شده به جشن سوری: پاشیدن گلاب به روی هم به نیت داشتن زندگی سعادت بار، بازدید از مسن ترین فرد فامیل در آذربایجان غربی، اجرای مسابقه اسب سواری و پرش اسب از روی آتش در استان های شمال غرب اشاره کرد که هر سه مورد ریشه در باورهای دینی ما در صله رحم، توجه به ورزش اسب سواری و خوشبو و متبرک شدن با گلاب محمدی دارد. در خراسان نیز بانوان در این شب رشته پلو، عدس پلو، زرشک پلو و ماش پلو پخته و آن را بین افراد فامیل، فقرا، نزدیکان و همسایگان تقسیم می کنند. «خواجه پیروز» یا واژه معرب «حاجی فیروز»، از باورهای زیبای گره خورده با نوروز است که ریشه ای بسیار کهن در این سرزمین دارد. خواجه پیروز، نامش گواه پیروزی و عنوانش نشان بزرگواری و سروری ست. چهره سیاه شده خواجه پیروز دلیل بازگشت او از جهان مردگان و نیز نماد سیاهی زمستان است و لباس سرخ او هم نماد سرخی آتش و آمدن گرما و نیز نماد سرخی گل ها و طبیعت زیبای نوروزی است. شادی و پایکوبی او هم به خاطر پیروزی بهار و باز زایی طبیعت و زایش ها و رویش های نوروزی است.

اپیدمیولوژی حوادث چهار شنبه آخر سال

فراوانی مصدومین ناشی از حوادث مربوط به استفاده از مواد محترقه در چهارشنبه پایان سال استان در سالهای ۸۵ الی ۹۷

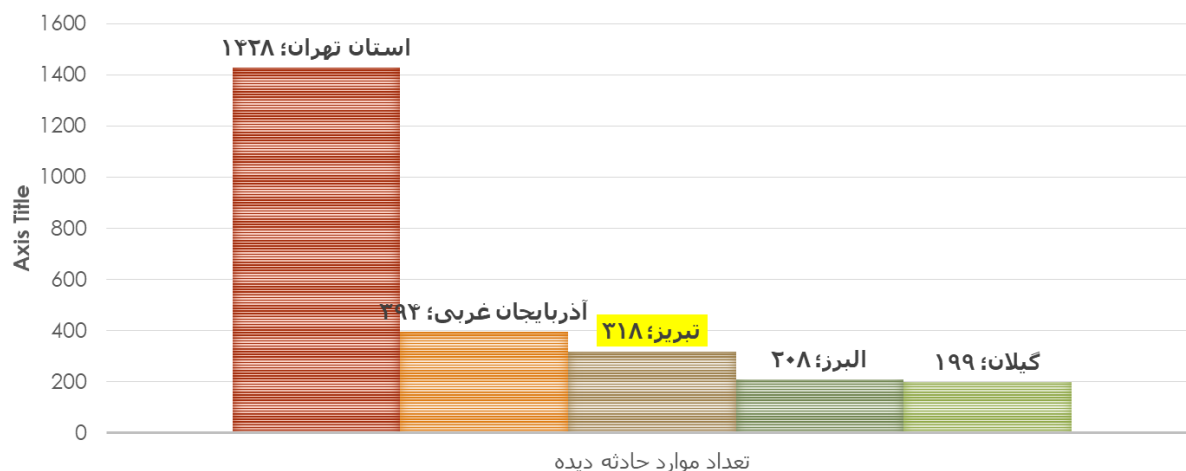
متأسفانه از سال ۸۵ تا ۹۷ یک سیر صعودی حوادث چهارشنبه سوری را شاهد هستیم که با افت و خیزهایی همراه است مثلاً در سال گذشته به دلیل شرایط جوی بد هوا که بارش شدید برف را داشتیم، تعداد مصدومین کاهش پیدا کرد. این روند صعودی، نشان دهنده این است که اقدامات رایج انجام گرفته، متأسفانه اثر گذار نبوده است و نتایج مورد انتظار به دست نیامده است.

پنج دانشگاهی که بیشترین فراوانی مصدومین ناشی از حوادث چهارشنبه پایان سال در سال های ۹۱ الی ۹۷ دارند

سال	دانشگاه اول	دانشگاه دوم	دانشگاه سوم	دانشگاه چهارم	دانشگاه پنجم
سال ۱۳۹۱	شهید بهشتی	ارومیه	تبریز	کردستان	البرز
سال ۱۳۹۲	شهید بهشتی	ارومیه	ایران	تبریز	البرز
سال ۱۳۹۳	شهید بهشتی	ارومیه	ایران	تبریز	البرز
سال ۱۳۹۴	شهید بهشتی	ایران	ارومیه	کردستان	گیلان
سال ۱۳۹۵	ارومیه	شهید بهشتی	تهران	تبریز	همدان
سال ۱۳۹۶	تهران	شهید بهشتی	ارومیه	ایران	تبریز
سال ۱۳۹۷	شهید بهشتی	ارومیه	تهران	ایران	تبریز

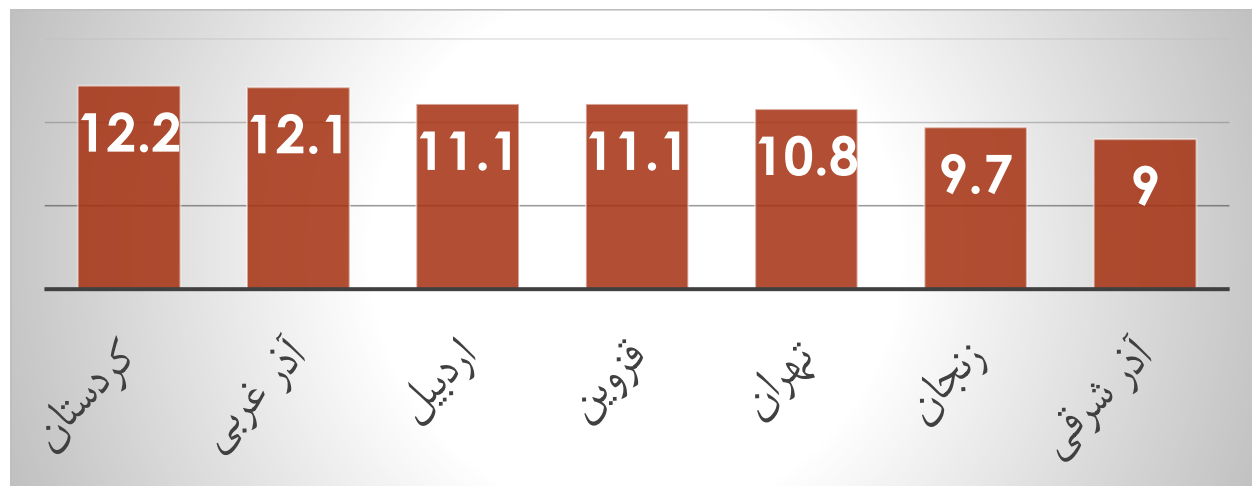
به غیر از سال ۹۴، در بقیه سالها، تبریز جزء ۵ دانشگاه اول در فراوانی مصدومین بوده است. که از رتبه ۳ تا ۵ متغیر بوده است.

نمودار پنج دانشگاهی که بیشترین فراوانی مصدومین ناشی از حوادث چهارشنبه پایان سال در سال های ۹۱ الی ۹۷ را دارند
در صورت تجمیع سه دانشگاه استان تهران (تهران، شهید بهشتی، ایران)

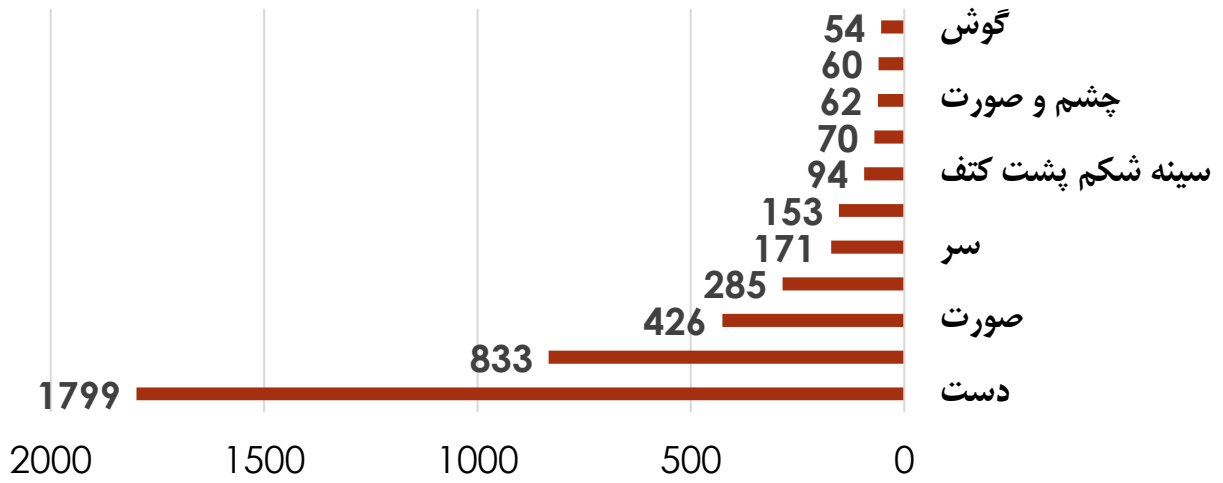
اگر ۳ دانشگاه تهران را با هم تجمیع کنیم، رتبه تبریز از نظر دانشگاه علوم پزشکی، رتبه سوم کشوری می باشد.

میزان بروز مصدومیت در صد هزار

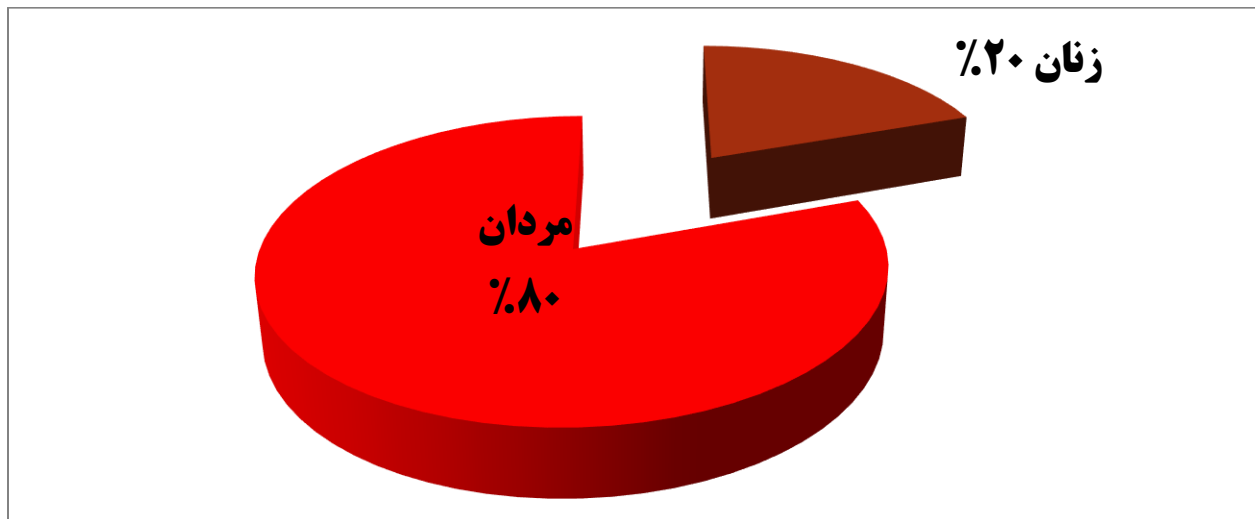

میزان بروز به نسبت جمعیت، استان آذربایجان شرقی در رتبه ۷ قرار دارد.

توزیع مصدومین به تفکیک عضو آسیب دیده

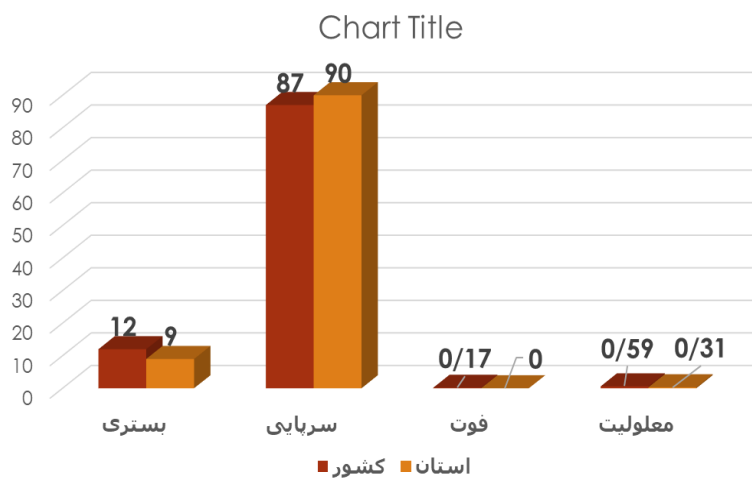
نمودار توزیع فراوانی نسبی مصدومین به تفکیک جنس در استان

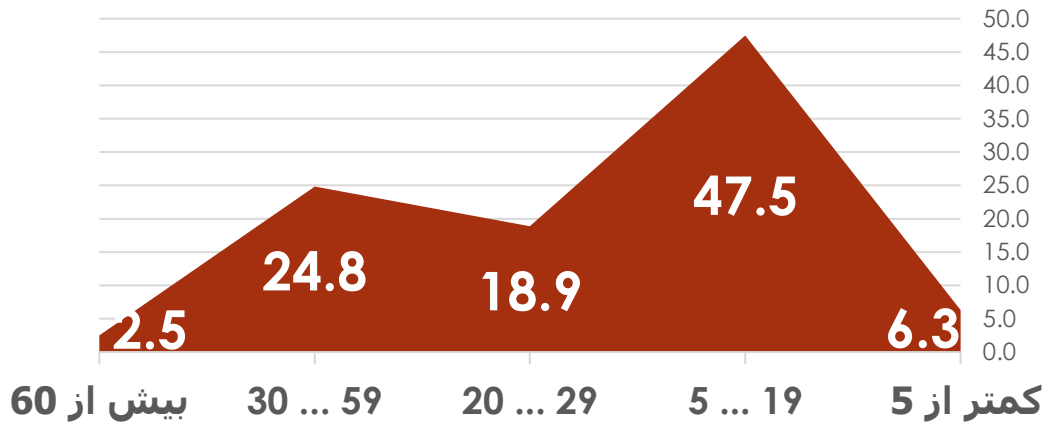
جدول توزیع مصدومین به تفکیک نتیجه حادثه

استان		کشور		
۹	۲۸	۱۲	۵۶۰	بستری
۹۰	۲۸۹	۸۷	۳۹۷۷	سرپایی
۰	۰	/۱۷	۸	فوت
۳/۰	1	/۵۹	۲۷	معلولیت
۱۰۰	۳۱۸	۱۰۰	۴۵۷۲	جمع

نمودار توزیع مصدومین به تفکیک نتیجه حادثه

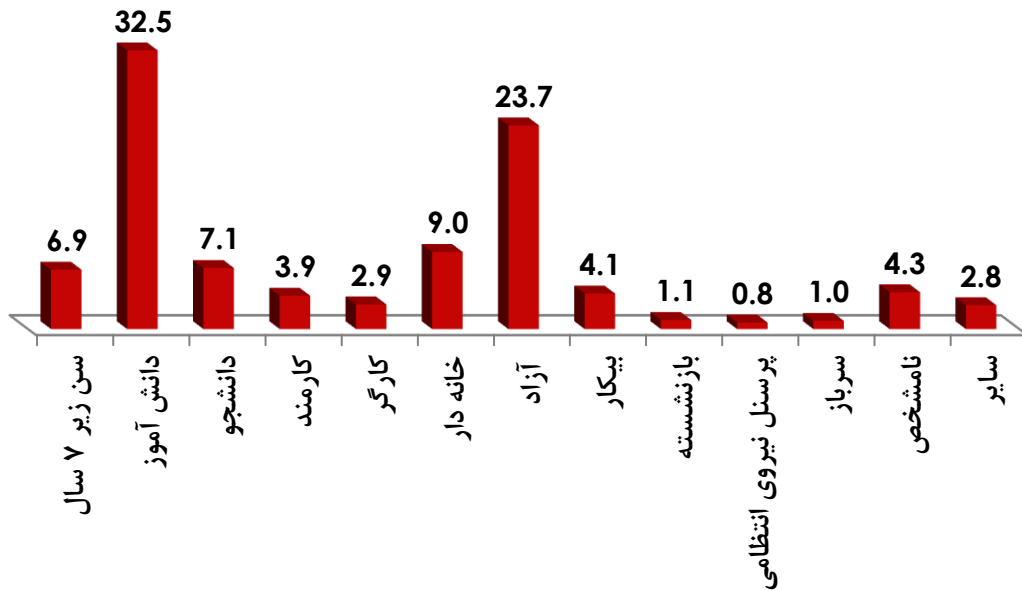

توزیع سنی مصدومین استانی

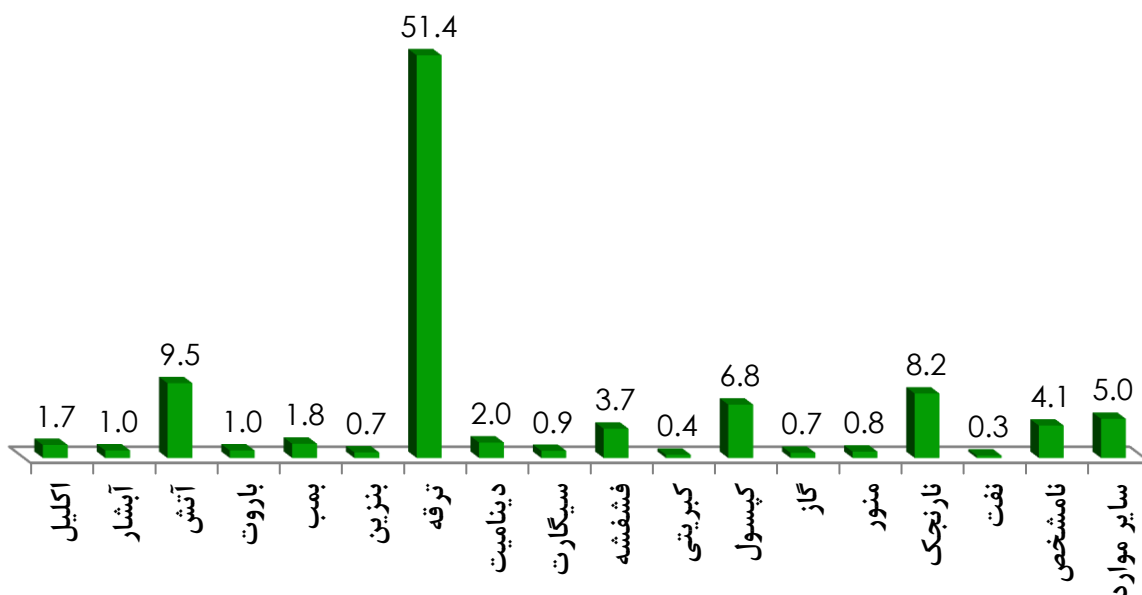

بیش از ۵۰٪ موارد، زیر ۱۹ سال بوده است.

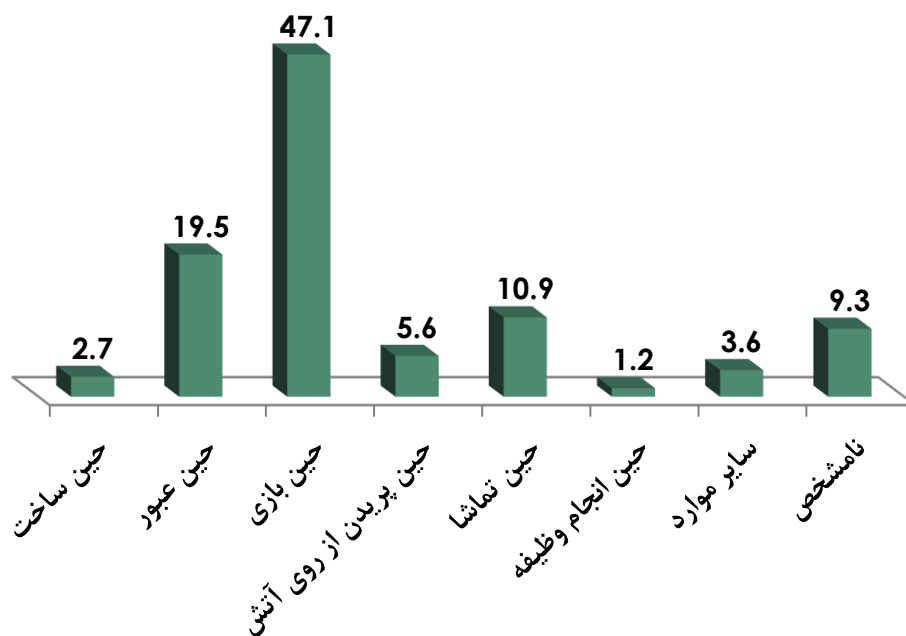
توزیع بر حسب شغل در کشور

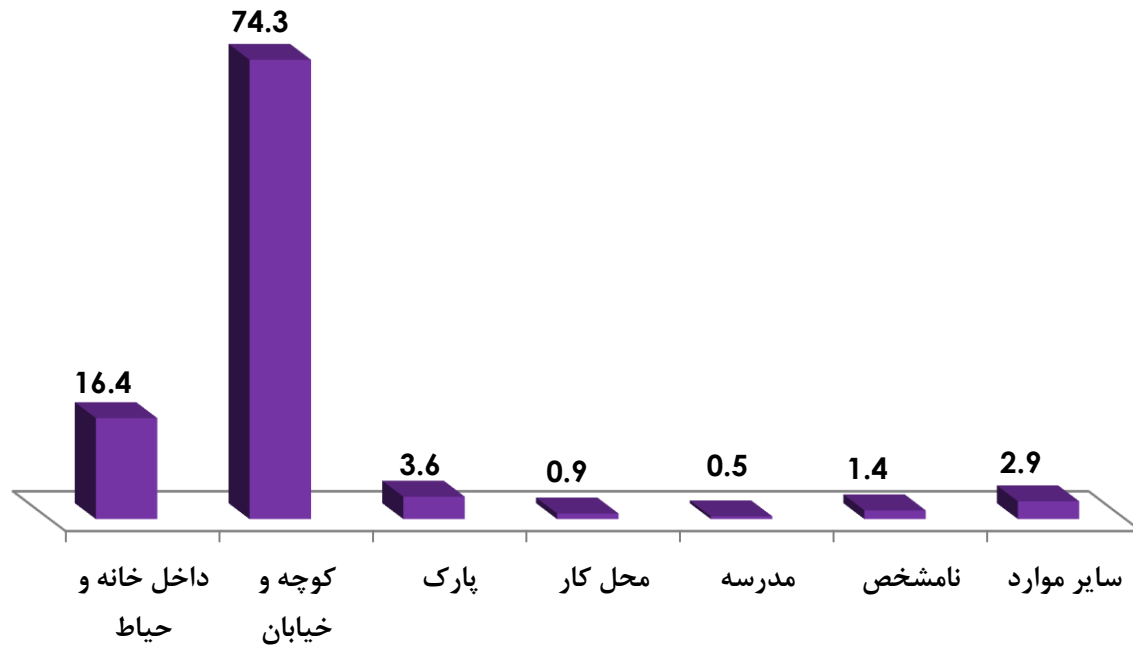
توزیع بر حسب نوع مواد محترقه و منفجره در کشور

توزیع بر حسب موقعیت فرد حادثه دیده در کشور

توزیع بر حسب محل حادثه در کشور

اقدامات معاونت بهداشتی برای سال ۹۸

معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تبریز بنابه رسالت سازمانی خود در پیشگیری از سوانح و حوادث و ارتقای ایمنی هموطنان برای بررسی وضعیت موجود و همفکری و هم اندیشی با سازمان ها و ارگان های مرتبط با این موضوع در تاریخ ۹۸/۱۱/۶ جلسه ای را تشکیل داد. در این جلسه مسئولین و نمایندگان از معاونت اجتماعی استانداری، معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان، روابط عمومی استانداری، معاونت اجتماعی نیروی انتظامی استان، بهداشت و درمان سپاه عاشورا، اداره کل آموزش و پرورش استان، اداره کل سلامت و امور اجتماعی شهرداری تبریز، مرکز مدیریت اورژانس و فوریت های پزشکی استان، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت دانشگاه علوم پزشکی تبریز، روابط عمومی دانشگاه علوم پزشکی تبریز و گروه های کارشناسی آموزش سلامت، سلامت جوانان، نوجوانان و مدارس، سلامت روان، بهداشت محیط، مبارزه با بیماری های غیر واگیر، روابط عمومی و حراست مرکز بهداشت استان حضور داشتند. علاوه بر اقدامات سال های قبل صورتجلسه ای در ۱۵ بند مصوب و به دستگاه های مربوطه ارسال گردید.

بباید مراقب باشیم که آن سنت های زیبا و پرمعنی، به صحنه هایی سرشار از دلهره و ترس تغییر نکند و افرادی به قصد سودجویی سلامت و فرهنگ مردم را هدف قرار ندهند.

دکتر بهشید استادیار دانشکده پرستاری مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز

ارائه گزارش پژوهش

آسیب های چشمی و آسیب به صورت یکی از، آسیب های مهم و پر شیوع در آسیب های چهارشنبه آخر سال است. متأسفانه آسیب پذیرترین جزء صورت چشم می باشد که در اثر این آسیبها ممکن است دچار مشکل شود و این مشکلات از مشکلات سطحی و جزئی به صورت یک سوختگی

سطحی تا مشکلات جدی تر یعنی تخلیه چشم می تواند ادامه داشته باشد. بعضی از بیماران با گذشت زمان ممکن است، دچار مشکل شوند. لازم است این بیماران پیگیری شوند تا عاقبت آسیب هایی که در طول آن مدت اتفاق افتاده به کجا می انجامد. شاید اگر بستری و مراجعات بعدی، هزینه هایی که صرف این بیماران شده را به این آسیب ها اضافه کنیم، با فاجعه ای ملی مواجه هستیم که لازم است اقدامات و تدابیری برای آن انجام گیرد. طبق مطالعه صورت گرفته، آسیب های چشمی از نظر سنی پراکندگی متفاوتی داشت. بیشترین مراجعین در فاصله سنی ۷ - ۲۰ سال قرار داشتند. با اینحال، کودکان خردسال، بزرگسالان ۵۰ - ۶۰ سالگی هم در معرض آسیب قرار داشتند. از نظر جنسیت، مردان بیشتر دچار آسیب شده بودند که در بیشتر موارد، خود فرد عامل آسیب به خودش بود ولی در مورد خانم ها، عامل آسیب دیگران بودند. به عبارتی افرادی بودند که بدون هیچ دخالتی در مراسم، فقط به عنوان عابر پیاده از محل عبور می کردند که دچار آسیب شدند. به اظهار خود مراجعین خانم، بیشتر جنبه شوخی و آزار را داشت. شاید به دلیل اینکه واکنش خانم ها نسبت به انفجار، از نظر جوانها جالبتر و جذابتر بود، بیشتر سعی می کردند که ترقه و مواد محترقه را در زیر پای خانم ها پرتاب کنند. عابری پیاده آسیب زیاد دیده بودند. مهمترین عامل آسیب، ترقه بود. شاید به دلیل اینکه بیشترین و ارزانهترین وسیله ای که در اختیار مردم قرار می گیرد، همین ترقه می باشد. پارگی قرنیه و صلبیه جزء آسیب های پر تکرار چشمی بود. گاهی این پارگی به حدی شدید و عمیق بود که منجر به تخلیه چشم و از دست دادن دائمی حس بینایی در آن چشم می شود. تعداد آسیب دیده ها، عابری پیاده بودند که در این میان زنان آمار بالاتری داشتند و مکان هایی که دچار آسیب شدند بیشتر جنبه مرکز خرید را داشت. به نظر می رسد که در مورد رفتار افراد هم باید مداخلاتی صورت گیرد، که در چنین شرایط پرخطری از خروج از منزل و رفتن به مراکز خرید تا حد امکان ممانعت شود. در مورد کودکان، حتی اگر والدین با تهیه وسایل محترقه مخالفت می کردند، کودکان می توانستند از همکلاسی های خود، بقالی های سر محله و حتی امکانی که هیچ ربطی به مسائل این چینی ندارند، توانسته بودند ترقه را تهیه کنند. بعضی از افراد اظهار کردند که هیجانانگیز و شادی که در این انفجارها و آتش بازی ها وجود داشت، برای آنها جذابیت داشت و علاقمند بودن که در این برنامه ها بیشترین لذت را از این موارد ببرند. به نظر می رسد که کودکان و نوجوانان ما لذت هستند. لذت هایی که شاید راحت می شود برایشان ارائه کرد. شاید خیلی روش های سالم تری برای ایجاد چنین لذت هایی برایشان فراهم کرد. به نظر میرسد با وجود تذکرات متولیان آموزش و پرورش در مدارس، ولی فرهنگ سازی کافی در این رابطه انجام نمی گیرد. لازم است یک سری مداخلات به سطح خانواده ها کشیده شود تا جلوی این آسیب ها گرفته شود. توصیه هایی که حاصل از مصاحبه با تک تک افراد آسیب دیده بود شامل موارد زیر می باشد: پرتکرارترین پیشنهادی که خود افراد آسیب دیده می دادند، این بود که خرید و فروش مواد محترقه باید ممنوع شود و نباید به راحتی در دسترس قرار گیرد. خرید از اماکن غیر مرتبط نشان می دهد که هیچ ضابطه ای در رابطه با فروش وسایل محترقه وجود نداشته است. بیشترین آسیب مربوط به بمب دستی بود. مکانیک ها و صافکارها که بیشتر با بمب دستی سر و کار دارند و به صورت سهمیه ای برایشان ارائه می شود، سهمیه هایشان را جمع می کردند که در چهارشنبه آخر سال به افرادی که خواهان ارائه بمب های دستی هستند، بفروشنند. به نظر می رسد که ضابطه ای جدی باید اندیشیده شود که این مراکز از طریق اتحادیه صنفیشان و همچنین از طرف مراجع قانونی بیشتر تحت کنترل باشند تا چنین خرید و فروش و سودهای ظاهرا پرسود ولی در اصل بسیار پرخطر و پرضرر را ممانعت کنند. بدین ترتیب می شود با جلوگیری از خرید عید، از خروج غیر ضروری از منزل در چنین زمان هایی ممانعت کرد. راهنمایی و رانندگی می تواند تدابیری برای کنترل این موارد و اتفاقاتی که در مسیر خیابان ها و پیاده روها می افتد، داشته باشد. برخی از مصدومین بیان کردند که پرداخت عیدی ها، در اواخر سال می باشد، باعث می شود که خریدها به هفته آخر کشیده شود. عده ای اظهار کردند که این موقعیتی است برای افرادی که می خواهند به دیگران صدمه بزنند. افرادی وجود دارند که شخصیت ضد اجتماعی دارند و علاقمندند که آسیب برسانند و باعث می شود که آسیب ها به صورت یک رفتار ضد اجتماعی بروز پیدا کند. بر همین اساس اعلام می کردند که چرا جرائم و اعمال ضوابط قانونی برای افرادی که به دیگران آسیب می زنند، اینقدر سبک است. مجتمع های مسکونی در واقع یک میدان آتش و جنگ می شوند. چون درها بسته می شوند و عوامل ضابط قانون هم نمی توانند وارد مجتمع ها شوند و با یک توافق ناآشکار داخل مجتمع ها چنین اتفاقاتی رخ می دهد. مورد پیشنهادی دیگر این بود که تردد اتوموبیل ها در این روزها کمتر شود، افرادی که در داخل اتوموبیل آسیب دیده بودند. ما می توانیم رفتارهای سالمتری را برای شادمانی داشته باشیم، اگر تدابیر لازم برای برگزاری یک جشن مجلل در تمام مناطق شهر که امکان دسترسی اکثریت افراد به این اماکن وجود داشته باشد، تدارک دیده شود و از وسایل سالمتر در این مراسم استفاده شود، توجه افراد به این مراسم جلب می شود و افراد می دانند که شادی را از آنجا کسب خواهند کرد.

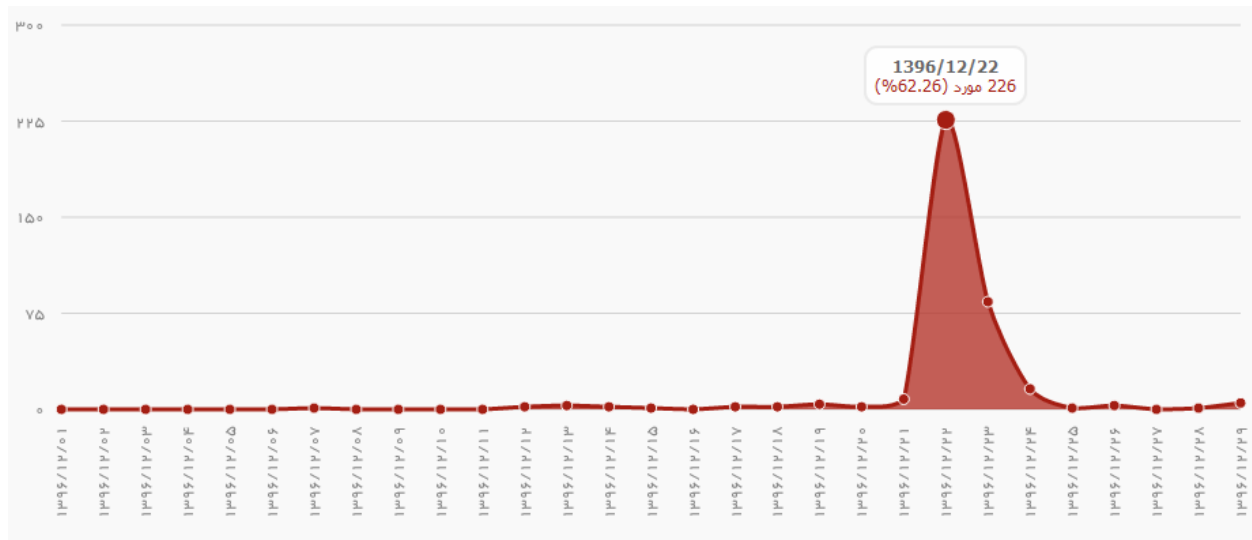
دکتر رحمانی استادیار گروه طب اورژانس و ریسی اورژانس ۱۱۵ استان

نقش اورژانس در چهارشنبه آخر سال

آمار دو سال اخیر

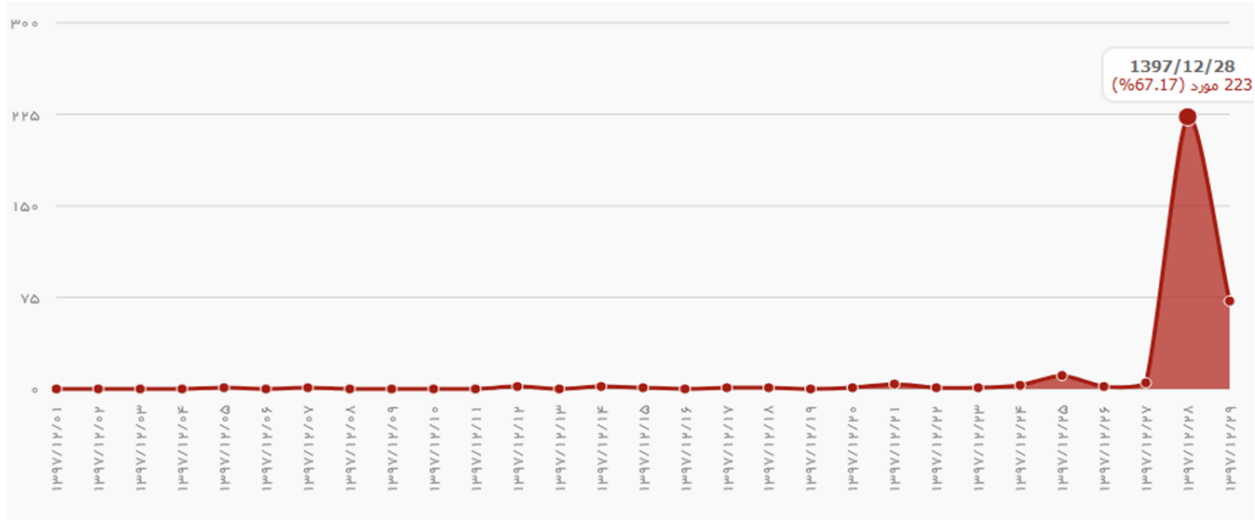
امروزه در واحد اورژانس مدیریت حوادث دانشگاه و سامانه MCMC یا رصد سلامت را داریم. حوادث چهارشنبه آخر سال از روز اول اسفند در سامانه رصد سلامت ثبت می شود. هر بیماری که به خاطر حادثه چهارشنبه آخر سال و حوادث مرتبط با آن مثل درست کردن ترقه به بیمارستان مراجعه می کنند، باید در این سامانه ثبت شوند. واحد آموزش اورژانس جهت پیشگیری اولیه با آموزش در سطح مدارس، مساجد و سایر نقاط فعالیت می کند.

سال ۱۳۹۶

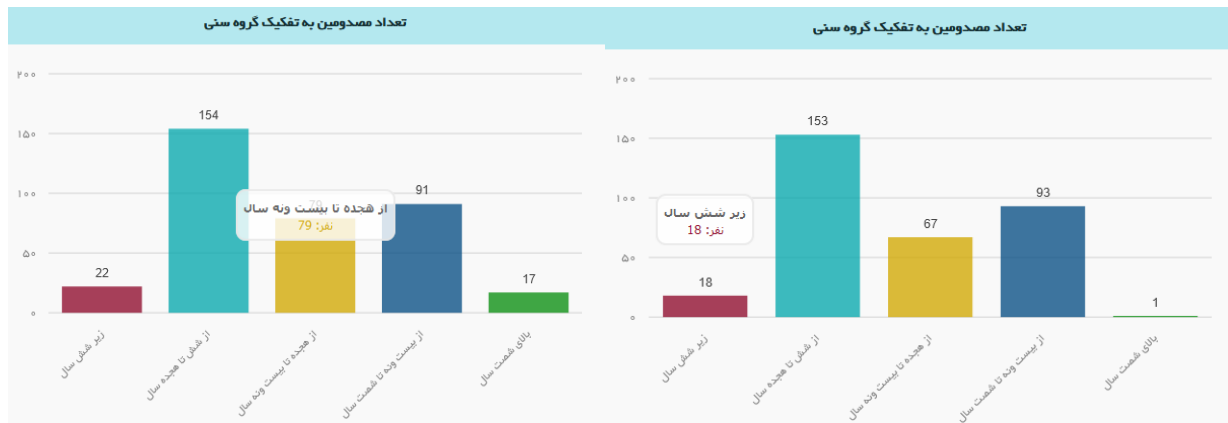
<p>تعداد فوت:</p> <p>۰ نفر</p> <p>سوختگی درجه ۲ یا ۳ : ۷۸ نفر (۲۳.۴۹٪) قطع عضو: ۲۳ نفر (۶.۹۳٪) آسیب چشم: ۱۴ نفر (۳۶.۱۴٪)</p>		<p>تعداد موارد بستری:</p> <p>۳۸ نفر</p> <p>بخش های ویژه: ۰ نفر (۰٪) موارد سرپایی: ۲۵۴ نفر (۷۶.۵۱٪)</p>		<p>تعداد مصدومین:</p> <p>۳۳۲ نفر</p> <p>مرد: ۲۵۸ نفر (۷۷.۷۱٪) زن: ۷۴ نفر (۲۲.۲۹٪)</p>	
--	---	---	--	--	---

در ۲-۳ سال اخیر در استان فوتی به خاطر حوادث چهارشنبه سوری نبوده است. در سال ۹۷، هفته چهارشنبه آخر سال را داشتیم. از ۲۱ شروع شد تا روز ۲۹ که تحویل سال بود. در روز ۲۱ آمار کم بود و در ۲۸ برف شدیدی آمد و انتظار نبود که افراد را مشاهده کنیم. مثلاً در میدان رشديه افراد به صورت گروهی از وانت پیاده می شدند. تعداد مصدومین در این سال کمتر شد.

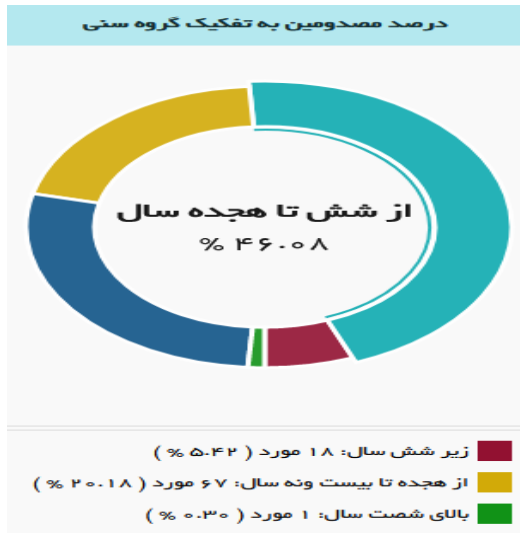
سال ۱۳۹۷

سال ۱۳۹۶

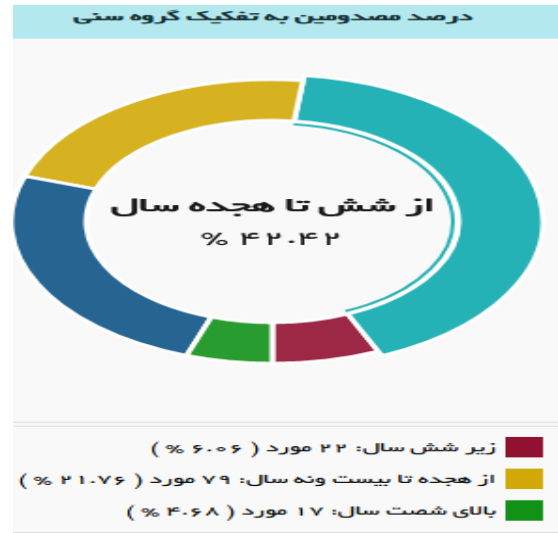

هر ساله بیشترین آسیب بین سنین ۶ تا ۱۸ سال رخ داده است.

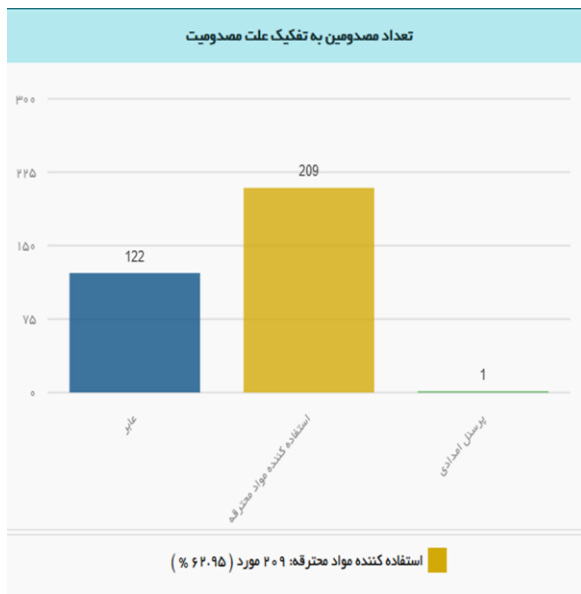
سال ۱۳۹۷

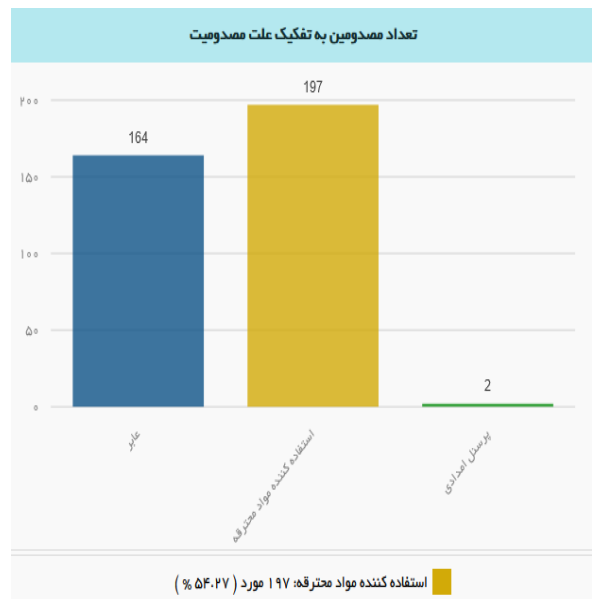
سال ۱۳۹۶

سال ۱۳۹۷

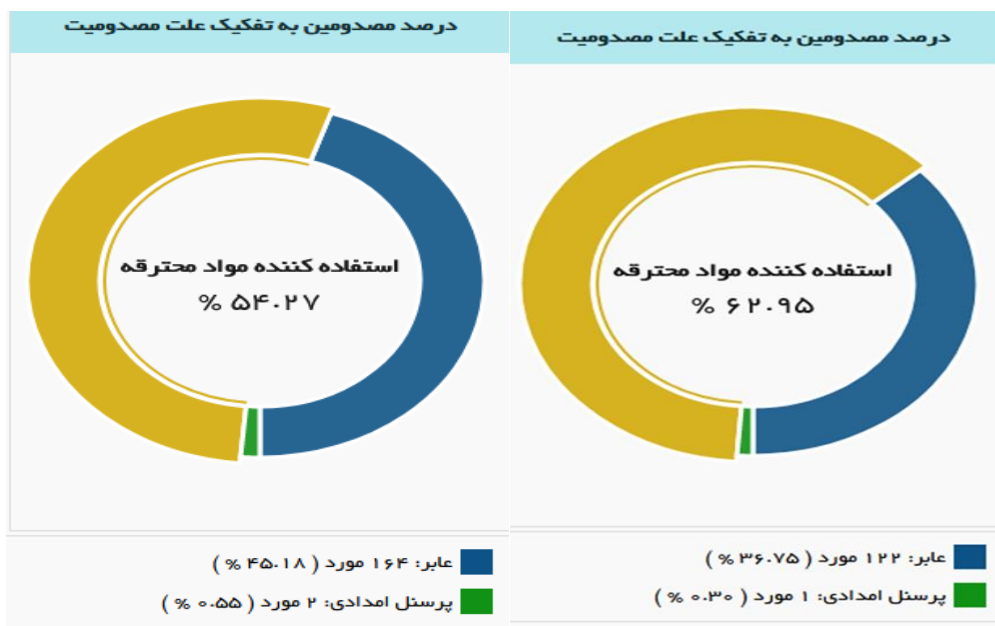

سال ۱۳۹۶

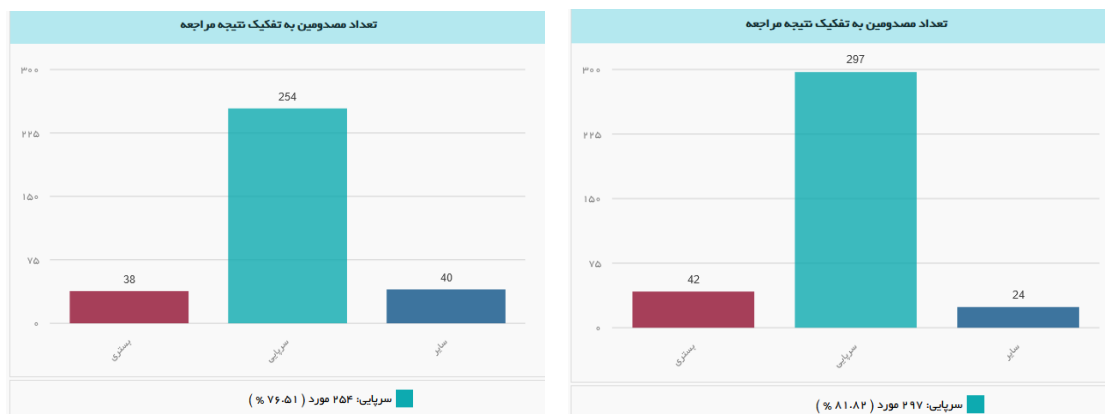
سال ۱۳۹۷

سال ۱۳۹۶

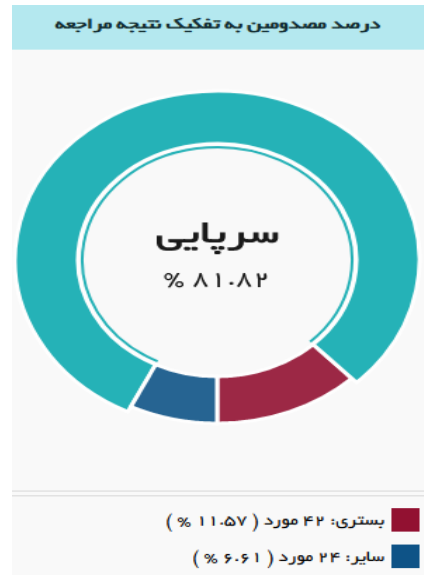
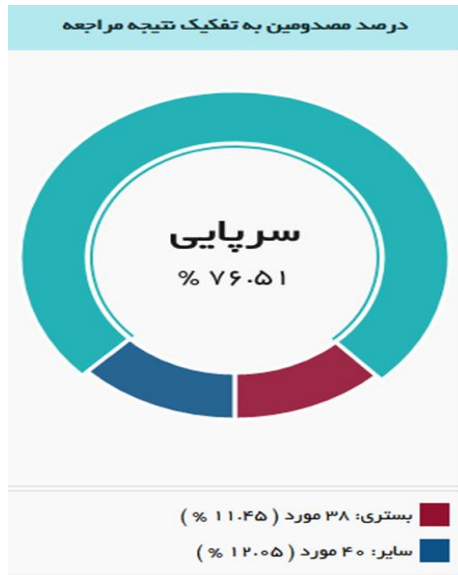
سال ۱۳۹۷

سال ۱۳۹۶

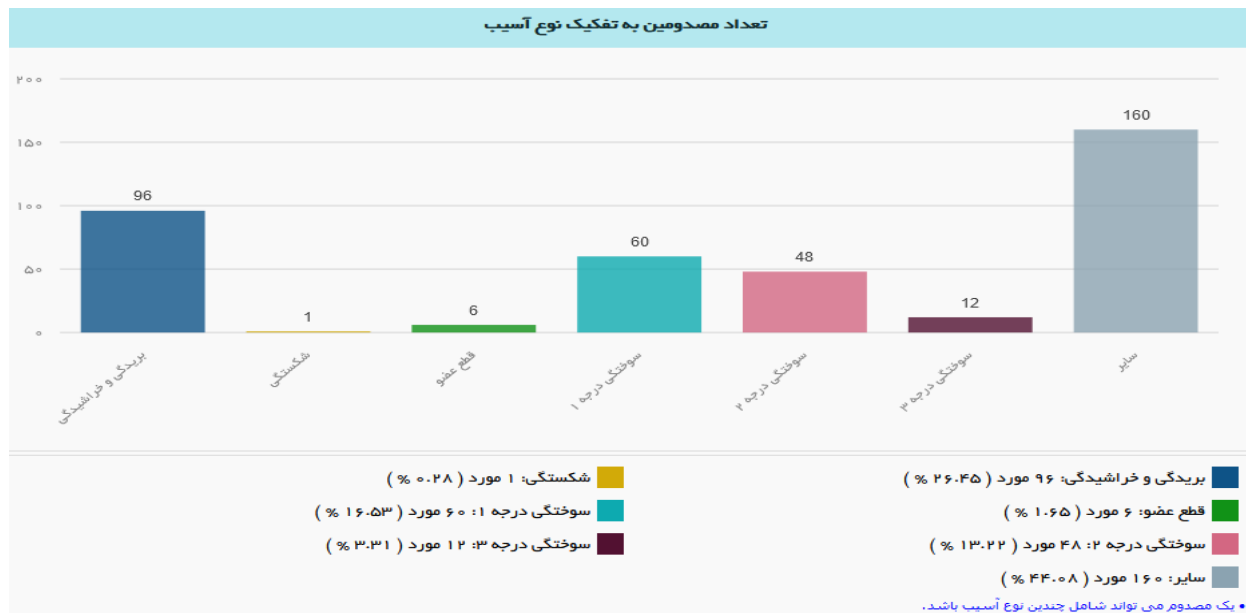

سال ۱۳۹۷

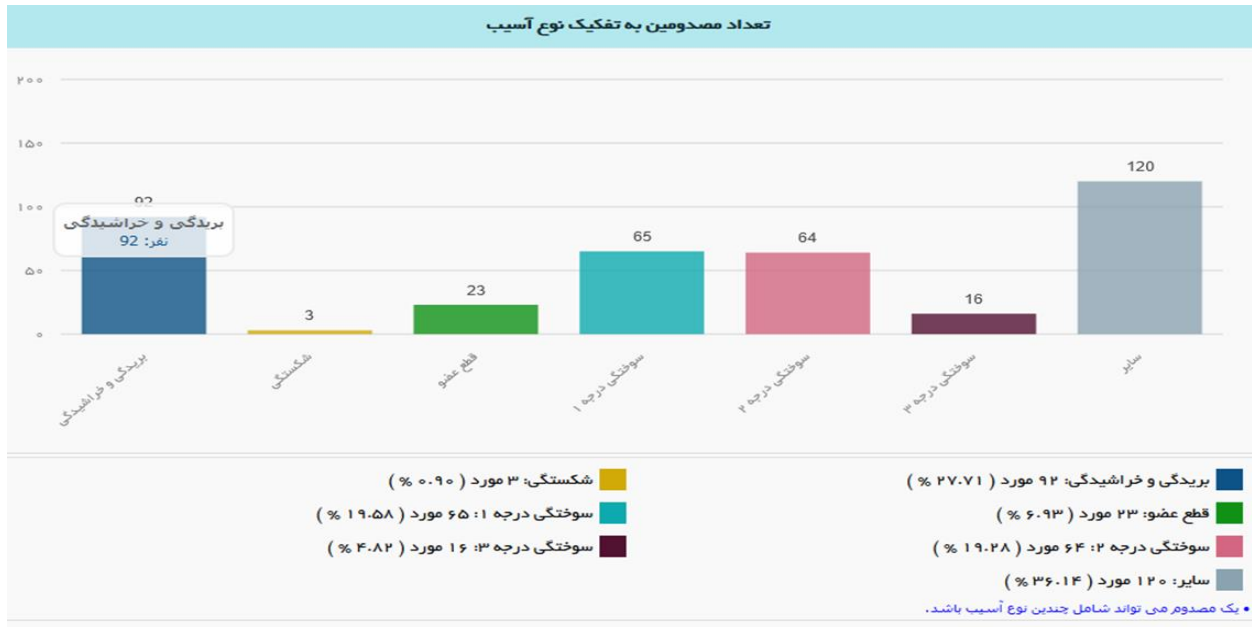
سال ۱۳۹۶

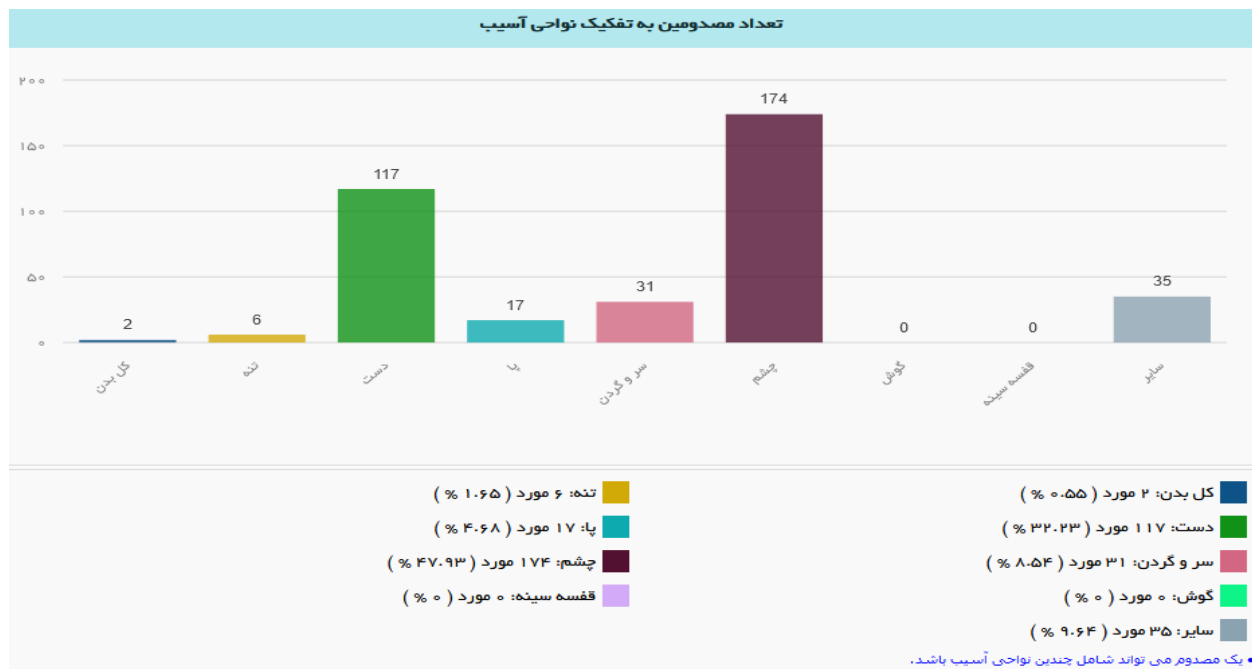
سال ۱۳۹۶

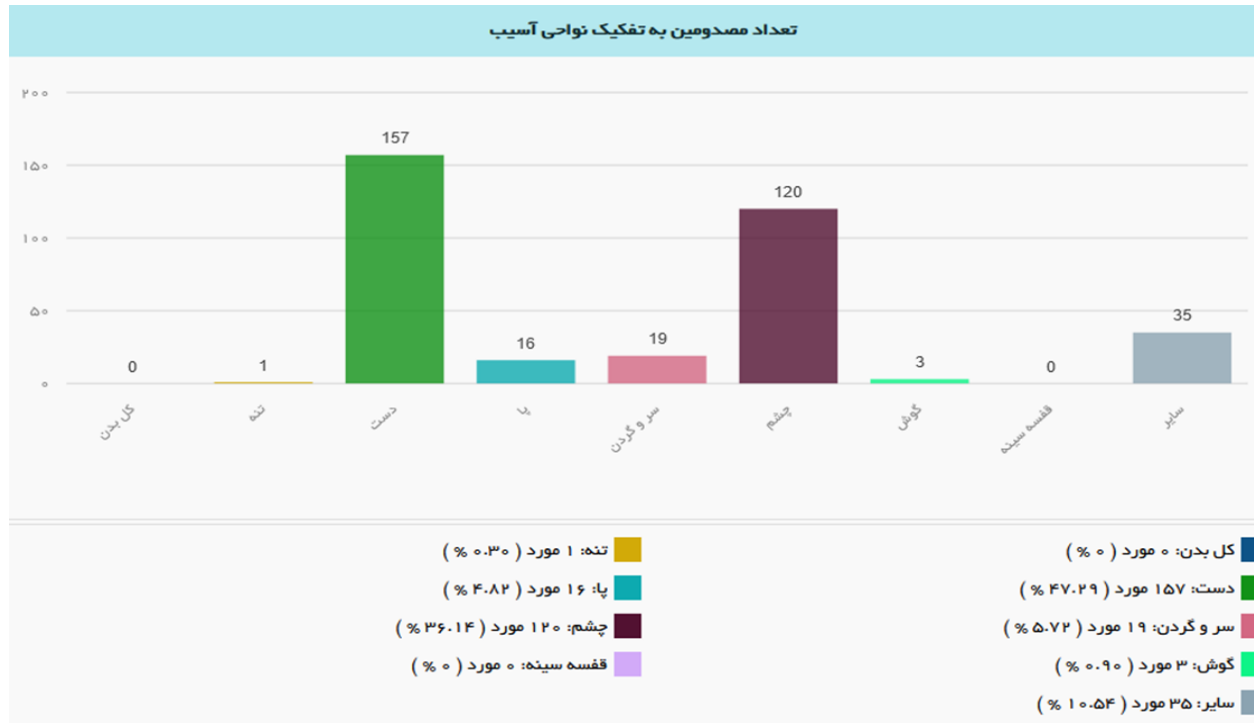
سال ۱۳۹۷

سال ۱۳۹۶

سال ۱۳۹۷

اقدامات در خصوص چهارشنبه آخر سال

- ۱- آماده باش پرسنل بهداشتی درمانی ۲۶ تا ۲۸ اسفند ماه سال جاری
- ۲- آمادگی کامل بیمارستان های سانتر تروما و پذیرای مصدومین احتمالی حوادث چهارشنبه آخر سال (امام رضا (ع)- سینا- شهدا- علوی- نیکوکاری و مراکز درمانی در شهرستانها)
- ۳- برنامه ریزی برای حضور فعال متخصصین جراح عمومی- ارتوپدی- چشم پزشک در بیمارستانهای واجد حضور متخصصین ذکر شده در شیفت عصر و شب مورخه ۹۸/۱۲/۲۷
- ۴- برنامه ریزی برای برگزاری کلاسهای ویژه پرستاران و پزشکان در خصوص مدیریت مصدومین حوادث احتمالی چهارشنبه آخر سال
- ۵- ثبت کامل اطلاعات آسیبهای ناشی از حوادث مرتبط با چهارشنبه در سامانه مرکز پایش مراقبتهای درمانی MCMC
- ۶- استفاده از ظرفیت های معاونت بهداشت و بهورزان برای گسترش آموزشهای پیشگیرانه
- ۷- آموزش گسترده در سطح مدارس و مساجد
- ۸- اجرای پویش های مختلف در راستای کاهش آسیب های چهارشنبه آخر سال (نه به مواد محترقه خطر ساز به احترام شهدای پلاسکو، چهارشنبه سوزی یا چهارشنبه سوری و...) در سطح مدارس.

۹- نصب بنرهای هشدار دهنده و آموزشی در سطح شهر

۱۰- ارسال پیامهای پیشگیرانه با استفاده از پتانسیل فضای مجازی

۱۱- استقرار آمبولانسها در میادین و تقاطع های پیش بینی شده تا پایان مراسم

۱۲- استفاده از بازی های فوتبال تراکتور و فوتبالیست ها و تماشاگران جهت عضویت در کمپین.

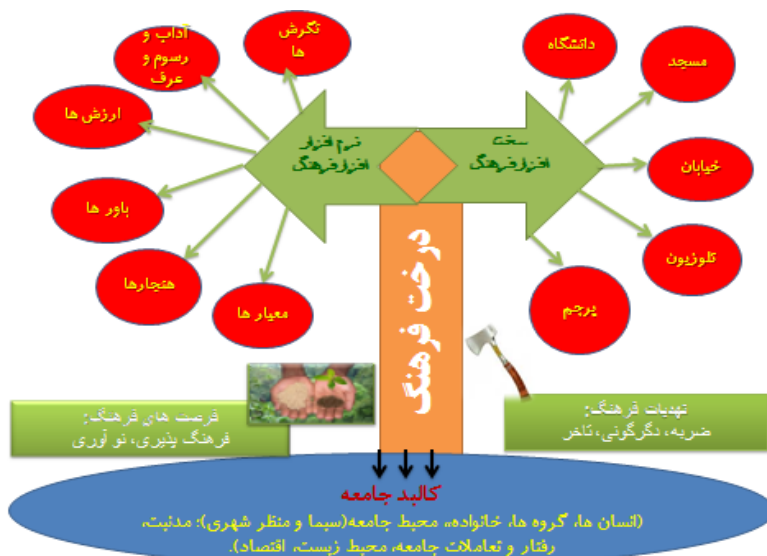
۱۳- شرکت در برنامه های صدا و سیما

دکتر ندریان استادیار آموزش و ارتقای سلامت دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تبریز

راهکارهای جامعه شناسانه و آموزشی در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال

هر رفتاری در جامعه، ریشه اش به خود جامعه بر می گردد و رفتار در فرایند جامعه در انسان شکل می گیرد و در صورتی تغییر در رفتار حاصل می شود که در جامعه تغییر ایجاد شود. برای آموزش نیاز ضروری است که جامعه شناسی را استفاده کنیم. جامعه شناسی یک ابزار نیست بلکه؛ بستری است که تمام زندگی ما را در بر گرفته است. فرایندی است که رفتار در آن شکل می گیرد: در فرایند جامعه رفتارها را ببینیم. در صورتی تغییر در رفتار حاصل می شود که در جامعه تغییر ایجاد شود. برای آموزش نیاز به جامعه شناسی است چون رفتار در آن شکل گرفته و تغییر آن نیز در جامعه است.

جهت تغییر رفتارهای خطرناک آتش بازی به رفتارهای سالم، باید شرایط اجتماعی آن مهیا شود و تنها آموزش صرف مؤثر نخواهد بود بلکه باید موضوع نهادینه و فرهنگی شود تا تغییر رفتار پایدار باشد. مثلاً در بررسی علل رفتار آتش بازی خطرناک: باید شرایط اجتماعی که روی رفتار فرد تأثیر می گذارد را مورد بررسی قرار داد. محور اساسی هر رفتاری فرهنگ است: فرهنگ راه و روش زندگی است که هر قومی برای خود دارد. مجموعه دانش، اخلاق و قوانین و مقررات و سایر عاداتی است که انسان بعنوان عضوی از جامعه از همان ابتدای فرایند جامعه پذیری که به دنیا می آید و در خانواده بزرگ می شود، به مرور کسب می کند.

اگر فرهنگ را به درختی تشبیه کنیم، شامل سخت افزارها، نرم افزارها، تهدیدها و فرصت ها است. ریشه آن به کالبد جامعه و اعضای آن بر می گردد که می توانند درخت فرهنگ خود را تنومندتر و بزرگتر کنند.

نرم افزار های فرهنگ

هنجارها: اصول و قواعد معینی هستند که از مردم انتظار می رود آنها را رعایت کنند، هنجارها نشان دهنده بایدها و نبایدها در زندگی اجتماعی هستند مثلا رفتار آتش بازی در مراسم چهارشنبه سوری.

ارزش ها: بیانگر مطلوبیت ها و ترجیحات مبتنی بر منافع اند. به عبارت بهتر ارزشها آرمان های ذهنی هستند، مثلا سلامتی یک ارزش است که ریشه چهارشنبه سوری به آن برمی گردد (زردی روی من زتو، سرخی روی تو زمن)

آداب و رسوم: شیوه های عملکرد مرسوم و عاداتی هستند که در جامعه رواج دارند. مثلا: نحوه سلام و خداحافظی کردن - طرز لباس پوشیدن و انجام مراسم خاص در عروسی ها و سوگواری ها و مراسم چهارشنبه سوری.

عرف ها: باورداشت های اخلاقی جامعه اند که دلالت های شایسته و ناشایسته یا باید و نباید دارند. مثلا رعایت احترام به بزرگترها یا کمک به نیازمندان.

عناصر فرهنگی:

عبارتند از جزء جزء هنجارها، ارزشها و عقاید که کوچکترین جزء تشکیل دهنده فرهنگ هستند. فرهنگ هر جامعه از عناصر فرهنگی تشکیل شده است (مانند آتش بازی در شب چهارشنبه سوری)

مجموعه فرهنگی:

تعدادی از عناصر فرهنگی که بصورت پیوسته و منسجم با همدیگر ارتباط نزدیکی دارند و جزئی از یک واحد هستند (مانند مراسم چهارشنبه سوری). آتش بازی بعنوان یک عنصر فرهنگی کل مجموعه فرهنگی را می تواند تحت تأثیر قرار دهد، بدلیل خطرساز شدن آن و تهدیدات جانی و مالی کل مجموعه فرهنگی را تحت تأثیر قرار داده است. باید عناصر فرهنگی را شناخت تا بتوان شناخت جامعی از مجموعه فرهنگی داشت.

بوته افروزی (عنصر فرهنگی)

در ایران رسم است که پیش از پریدن آفتاب، هر خانواده بوته های خار و گزنی را که از پیش فراهم کرده اند روی بام یا زمین حیاط خانه و یا در گذرگاه در سه یا پنج یا هفت «گله» کپه می کنند. با غروب آفتاب و نیم تاریک شدن آسمان، زن و مرد و پیر و جوان گرد هم جمع می شوند و بوته ها را آتش می زنند. در این هنگام از بزرگ تا کوچک هر کدام سه بار از روی بوته های افروخته می پرند، تا مگر ضعف و زردی ناشی از بیماری و غم و محنت را از خود بزدايند و سلامت و سرخی و شادی به هستی خود بخشند. مردم در حال پریدن از روی آتش ترانه هایی می خوانند (القا کننده شادابی و نشاط، سلامت روان).

کوزه شکنی یک عنصر فرهنگی دیگر از مراسم چهارشنبه سوری

یکی دیگر از مراسم مخصوص چهارشنبه سوری آن بوده که کوزه کهنه ای را برمی داشتند و در آن مقداری نمک و ذغال و سکه ده شاهی می انداختند و هر یک از افراد خانواده یک بار کوزه را دور سر می چرخاند و نفر آخری آن کوزه را از پشت بام، به کوچه می افکند و می گفت: "درد و بلای ما بره توی کوزه و بره توی کوچه". ایجاد حس آرامش در اثر شکست کوزه به خانواده القا می شده است.

فالگوش ایستادن(عنصر فرهنگی)

از مراسم مربوط به چهارشنبه سوری، فالگوش ایستادن است؛ بدین معنی که کسانی که حاجتی دارند، نیت می کنند و سر چهار راه یا در معبری فالگوش می ایستند و به حرف نخستین عابری، که از کنارشان می گذرد توجه می کنند و هر کلام که از دهان او درآید در استجابت مراد خود به فال بد یا خوب می گیرند ، اگر گفته عابری موافق با آرزوی صاحب حاجت باشد آن آرزو را برآورده شده می دانند. بعضی ها به جای رفتن به چهارراه و معابر، این کار را در پشت در اطاق هم انجام می دهند و نخستین سخنی که از پشت در اطاق شنیدند به فال بد و یا خوب در اجابت حاجتشان فرض می کنند.

شال انداختن(عنصر فرهنگی)

شال اندازی از دیگر مراسم شب سوری است که تاکنون اعتبار خود را در شهرها و روستاهای همدان و زنجان حفظ کرده است. جوانان چندین دستمال حریر و ابریشمی را به یکدیگر گره زده، از آن طنابی رنگین به بلندی سه متر می ساختند. آنگاه از راه پلکان خانه ها یا از روی دیوار، آنرا از روزنه دودکش وارد منزل می کنند و یک سر آن را خود در بالای بام در دست می گرفتند، آنگاه با چند سرفه بلند صاحبخانه را متوجه ورودشان می سازند. صاحبخانه که منتظر آویختن چنین شال هایی هستند، به محض مشاهده طناب رنگین، آنچه قبلاً آماده کرده، در گوشه شال می ریزند و گره ای بر آن زده، با یک تکان ملایم، صاحب شال را آگاه می سازند که هدیه سوری آماده است. آنگاه شال انداز شال را بالا می کشد. آنچه در شال است هم هدیه چهارشنبه سوری است و هم فال. اگر هدیه نان باشد آن نشانه نعمت است، اگر شیرینی نشانه شیرین کامی و شادمانی، انار نشانه کسرت اولاد در آینده و گردو نشان طول عمر، بادام و فندق نشانه استقامت و بردباری در برابر دشواری ها، کشمش نشانه پرباری و پربارانی سال نو و اگر سکه نقره باشد نشانه سپیدبختی است.

آتش بازی (عنصر فرهنگی)

در سه دهه اخیر به علت های مختلف، از جمله عدم فرهنگ سازی درست و عدم توجیه فرهنگ و سنت توسط خانواده ها و رسانه های گروهی، این جشن و شادی خانوادگی تبدیل به آتش بازی های خطرناک و استفاده از مواد منفجره شده است. آتش بازی در شب چهارشنبه سوری در زمان ناصرالدین شاه و به وسیله ی فرانسوی ها در ایران رواج پیدا کرد. در ابتدا فقط برای سرگرمی شاه این نمایش انجام می شد پس از آن مردم هم در این سرگرمی سهیم شدند و دستور نمایش آن در میدان توپ خانه صادر شد و مردم در آن جا به تماشای آتش بازی می ایستادند و کم کم به شکلی که امروزه اجرا می شود در آمد .

ارزشها

اموری که برای بیشتر افراد جامعه مطلوب و ارزنده باشد.

هنجارها

بایدها و نبایدها در یک جامعه. الگوهای رایج رفتاری و دستورالعملهای ریز بایدها و نبایدها در یک جامعه.

تفاوت هنجار و ارزش:

ارزش

هنجار

تصور خوبی و بدی (کلی)

چه باید و چه نباید کرد (جرئی)

مانند سلامتی و نشاط

مانند رفتارهای آتش بازی و شال انداختن در شب چهارشنبه سوری

اگر بر اساس اصول جامعه شناسی بخواهیم در جامعه تغییری ایجاد کنیم. اگر با تغییر در ارزشها شروع کنیم، ماندگاری آن رفتار در جامعه بسیار بیشتر خواهد بود. مثلاً اگر به زور بخواهیم که به مردم اجازه ندهیم ترقه بازی کنند، احتمال تبدیل به ارزش شدن آن پایین است و مردم از آن مسئله سر باز خواهند زد.

هنجار آوری (اشاعه یا انتشار نوآوری)

چگونه رفتارهای سالم آتش بازی را جایگزین رفتارهای خطرناک آتش بازی کنیم. به عبارتی فرایندی که تا به حال اتفاق افتاده است را به عقب برگردانیم. برخی هنجارها و ارزشها وارد جامعه می شوند و افراد بدون آنکه خود وقوف داشته باشند، از آن پیروی می کنند. مانند رفتارهای خطرناک حین آتش افروزی در چهارشنبه سوری.

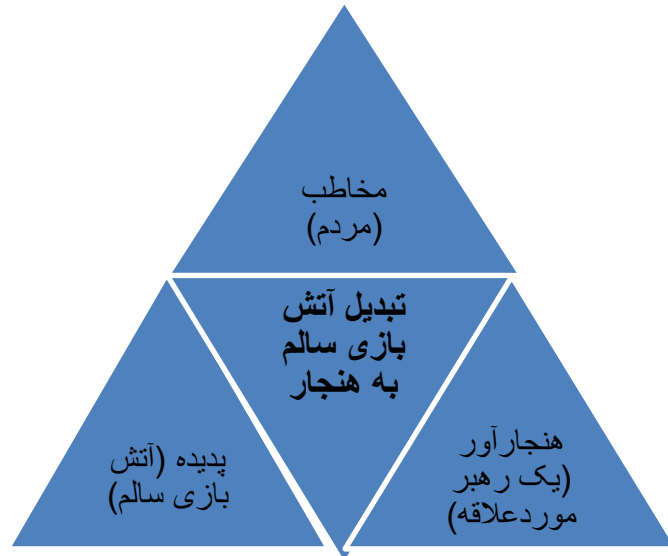
پذیرش و یا رد خیلی از ارزشها و هنجارها، در خیلی موارد، حرکتی گله وار در مسیری سراب مانند است (دکتر رفیع پور) (فرایند حرکت جمعی Collective action).

این فرایند؛ فرایند ورود یا تبدیل یک پدیده (نوآوری) به هنجار است. وقتی یک پدیده (رفتارهای خطرناک آتش بازی) تبدیل به هنجار شد (اشاعه یافت)، یک مکانیسم درونی کنترل و تویخ و انگیزش را در پی دارد که مردم را وادار می دارد تا از آن هنجار پیروی کنند، حتی اگر آن پدیده مضر باشد. مثلاً شاید فرد امسال آسیب دیده است ولی باز هم سال آینده در مراسم شرکت می کند. مشخصاً باعث می شود که نهادینه شدن آن رفتار در جامعه بیشتر شود و احتمال تغییر خیلی سخت تر شود.

اشاعه یا انتشار (Diffusion)

فرایندی است که طی آن یک اتفاق، پدیده یا رفتار از یک عضو گروه به بقیه منتقل می شود یا به آنها سرایت می کند. شرایط لازم برای تبدیل پدیده آتش بازی سالم به هنجار (در مدل مثلثی هایدنر) اگر رابطه بین سه گوشه مثلث مثبت باشد؛ آتش بازی سالم راحت به هنجار تبدیل می شود. مثلاً شخص هنجار آور (مانند رهبر یک جامعه) مورد علاقه مردم باشد مسئله ای که می خواهد بین مردم اشاعه دهد و به هنجار تبدیل کند مورد نیاز و استقبال مردم باشد (یعنی رابطه مثبت بین آتش بازی سالم و مردم). اگر سه گوشه مثلث با هم ارتباط مثبت داشته باشند، می توانیم رفتار مورد نظر را، رفتار حاکم در جامعه کنیم. مثلاً زمانی که شخص هنجار آور مثل بازیکن فوتبال مورد علاقه مردم باشد (رابطه مثبت بین هنجار آور با مخاطب) و ارتباط مثبتی با آتش بازی نشان دهد، رابطه مثبت تر می شود و زمانی که نگرش مردم را نسبت به کل پدیده آتش بازی سالم تغییر دهیم. این روابط کلا مثبت می شود و این اتفاق می افتد.

البته باید توجه داشت که؛ نه رهبران و هنجاروران همیشه از یک میزان زیاد و یا ثابت از محبوبیت برخوردارند و نه مردم همیشه می دانند چه چیز خوب و مثبت است و نه هنجاروران خود همیشه وقوف دارند که چه چیز برای مردم و جامعه مفید است. یعنی؛ رابطه بین این سه جزء همیشه مثبت نیست اما؛ در شرایط کنونی، با گسترش وسایل ارتباط جمعی (رادیو و تلویزیون) و شبکه های اجتماعی (مانند تلگرام و ...) بدون نیاز به یک رهبر و هنجار آور وارد جامعه و به هنجار تبدیل می شود. اما باز نقش فرد هنجار آور بسیار مهم است: ایده آل ترین هنجاروران کسانی هستند که از نظر اعضا جامعه ارزشمند محسوب می شوند بویژه از لحاظ قیافه ظاهری، بیان و رفتار (که چه اندازه با نظام ارزشی آنها مطابقت دارد). مثل بازیگران. ایده آل ترین هنجار آور کسی است که این ویژگی ها را داشته باشد، که باید در برنامه ریزی های بلند مدت که برای تغییر رفتار، یعنی تغییر در هنجارها و ارزش های جامعه داشته باشیم، خودش را نشان دهد.

البته باید توجه داشت که؛ بدلیل اهمیت مذهب در جامعه ما؛ تطبیق رفتار هنجار آور با ارزشهای مذهبی بسیار مهم است. البته باید دیگر ارزشهای حاکم بر جامعه را مورد توجه قرار داد. به همین دلیل هنجار آوران می بایست مسائلی که امروزه در جامعه بسیار مورد توجه هستند و از دید عامه ارزشمند محسوب می شوند را مدنظر داشته باشند مانند: توجه به قهرمانان فوتبال، کشتی و...، چهره های برتر و شناخته شده موسیقی، چهره های محبوب در مساجد و هیأت های مذهبی، تطبیق قیافه ظاهری (مثلا ریش، سبیل و لباس خاص). می توان پدیده آتش بازی سالم در این شب را به این ارزشهای موجود پیوند زد.

مراحل لازم برای تبدیل یک پدیده به هنجار

فرایند انتشار و تبدیل پدیده آتش بازی سالم به یک هنجار همیشه یک مرتبه و با یک سرعت انجام نمی گیرد؛ لذا باید اعضای جامعه و عکس العمل هر تیپ از آنها را تفکیک نمود:

یک تقسیم بندی پذیرفته شده (راجرز):

- ۱- نوآورها: کسانی که پدیده را به جامعه وارد می کنند (معمولا افراد با وضعیت اقتصادی و آموزش بهتر بویژه برای پدیده آتش بازی سالم که پرستیژ به همراه دارد). تشخیص نوآورها خیلی مهم است. این افراد احساس می کنند که آتش بازی سال نسبت به آتش بازی ناسال پرستیژ بیشتری دارد. معمولا ۳ درصد جمعیت جامعه هستند.
- ۲- زودپذیرها: کسانی که از نظر شرایط نزدیک به نوآورها هستند و خود را با آنها مقایسه می کنند. حدود ۲۰ درصد جمعیت جامعه هستند.
- ۳- اکثریت زود: عده نسبتاً زیاد از جامعه که پدیده جدید را تشخیص می دهند و نسبتاً زود پیروی می کنند. ۳۰-۴۰ درصد جامعه هستند.
- ۴- اکثریت دیر: افرادی شکاک و نسبتاً دیرباور که نسبت به پذیرش هنجارهای جدید با تاخیر عمل می کنند. ۳۰-۴۰ درصد جامعه هستند.
- ۵- دیرپذیر یا عقب مانده ها: افرادی پایبند سنت قدیمی خود که به سختی مایلند دست از آتش بازی خطرناک بردارند.

به این ترتیب؛

- ۱- ابتدا پدیده آتش بازی سالم برای تعداد کمی از مردم (نوآورها معمولاً قشر بالاتر جامعه) با ارزش می شود، اغلب به این دلیل که آن پدیده نوعی از نیازهای افراد مزبور را ارضا می کند (مانند دریافت هزینه برای تبلیغ و یا خودنمایی و شهرت بیشتر)
- ۲- سپس زودپذیرها که از نظر شرایط نزدیک نوآورها هستند (عموماً قشر متوسط بالا) و می توانند خود را کم و بیش با آنها مقایسه کنند، به آن رفتار نیز عمل می کنند. بعد از آن، دیگر چرخ انتشار و اشاعه بصورت خودکار راه می افتد و مانند توده بهمن بتدریج همه اعضای جامعه را فرا می گیرد. (حداقل پیروی کنندگان اولیه و یا توده لازم)
- ۳- بعد از شروع حرکت هنجاری، ابتدا اکثریت زود و بعد اکثریت دیر استراتژی اطمینان را پیش می گیرند و برای عقب نماندن از پدیده آتش بازی سالم (که در حال هنجارشدن است) پیروی می کنند.

تحقیقات نشان می دهد که؛

- در این فرایند، افراد طی مراحل مشخصی، یک ارزیابی منطقی از پدیده را درپیش می گیرند و سپس آن پدیده را می پذیرند:
- ۱- مرحله آگاهی و پی بردن به وجود یک پدیده جدید (آتش بازی سالم)
 - ۲- مرحله علاقه و جلب نظر کردن پدیده جدید
 - ۳- مرحله ارزیابی پدیده که طی آن افراد فایده و کاربرد پدیده جدید را بررسی و ارزیابی می کنند
 - ۴- مرحله آزمایش که طی آن افراد پدیده باارزش شده را آزمایش می کنند
 - ۵- مرحله پذیرش که پس از نتیجه مثبت در آزمایش حاصل می گردد.
- در مورد پدیده آتش بازی سالم، در بین پیروی کنندگان، هرچه از زودپذیرها به طرف اکثریت زود و اکثریت دیر پیش می رود، جنبه هنجاری و پیروی بدون توقف از فشار هنجاری بیشتر می شود. در کشورهای پیشرفته بدین صورت است. در کشورهای جهان سوم مثل ایران این روند به درستی طی نمی شود. ارزیابی و آزمایش نداریم یعنی به محض اینکه علاقه را جذب کرد، سریع سراغ پذیرش می رویم. مشکلات اجتماعی مثل طلاق به همین مساله برمی گردد.

عوامل موثر بر سرعت انتشار

تحقیقات نشان می دهد که عوامل ذیل سرعت انتشار و اشاعه را بالا می برد؛

- انتخاب شبکه ارتباطات اجتماعی قوی
- انتخاب روشهای مناسب بسیج مردم
- استراتژیهای مناسب برای تأثیر بر معادله ذهنی افراد در خصوص فایده و ضرر مشارکت در حرکت جمعی و پیروی از هنجار
- ایجاد شرایط محیطی خاص جهت راه اندازی چرخ انتشار و اشاعه آتش بازی سالم (آتش بازی در ورزشگاه ها از طرف شهرداری و استانداری ها)
- انتخاب دقیق افراد نوآور که دارای ویژگیهای ارزشی پذیرفته شده بسیار بالا در جامعه هستند.
- با تغییرات اجتماعی سعی در سالم سازی رفتار آتش بازی مردم در چهارشنبه سوری داشته باشیم.

خانم داهیم کارشناس مسئول بهداشت مدارس مرکز بهداشت استان

پیشگیری از مصدومیت غیر عمد در کودکان و نوجوانان

بر اساس مطالعه ای که بر روی بار جهانی بیماری ها صورت گرفت، سه دسته بندی را ایجاد کردند: بیماریهای واگیر، غیر واگیر و مصدومیت ها. مصدومیت ها در سال ۱۹۹۰ در رده ۹ عامل بیماریها بود که بیشتر حوادث ترافیکی بود. و در سال ۲۰۲۰ به رده ۳ آمده است. در گروه سنی، نوجوان و جوان دومین علت است و بیشترین مرگ و مصدومیت در گروه سنی زیر ۱۸ سال اتفاق افتاده است. انواع مصدومیتها (۳ نوع هستند):

- ✓ مصدومیت‌های های غیر عمدی (از جمله مصدومیت‌های ناشی از فرایندهای حمل و نقل، مسمومیت، سقوط، سوختگی، غرق شدن و سایر عوامل و علل خارجی) و
 - ✓ مصدومیت‌های عمدی (آسیب‌های ناشی از خشونت و اقدامات عمدی علیه خود/خودکشی، خودزنی و...)، توسط دیگران [ضرب و جرح، خشونت اجتماعی و...] و
 - ✓ مصدومیت‌های های ناشی از عملیات جنگی است.
- برای هر یک از گروه‌های مصدومیت‌ها ناشی از علل خارجی فهرست ثابتی (۴۰ مورد) از آسیب‌های جسمی تعریف شده است که از آسیب‌های شدید تا خفیف را در برمی‌گیرد مانند شکستگی جمجمه، شکستگی استخوان صورت، شکستگی ستون فقرات، شکستگی دنده و جناغ، شکستگی مچ پا، له شدگی، پاره‌گی و زخم یا خراش.

ابتکاری که سازمان بهداشت جهانی با همکاری صندوق کودکان سازمان ملل برای پیشگیری از مصدومیت‌ها انجام دادند. بحث C4D بود. بر اساس اطلاعات نظام کشوری مراقبت ۲۷٪ حوادث ثبت شده مربوط به گروه سنی زیر ۱۸ می‌باشد. همچنین یافته‌های جهانی نشان می‌دهد در کنار عوامل محیطی و ساختاری رفتارهای مخاطره‌انسان‌ها نیز نقش مهمی در وقوع سوانح و حوادث داشته و در دهه‌های اخیر بسیاری از تلاش‌های جهانی در راستای پیشگیری از مصدومیت غیر عمد کودکان بر تغییر رفتار انسان‌ها متمرکز شده است. نکته مهم دیگر در این رابطه توزیع نابرابر بار ناشی از مصدومیت در کودکان است و در خانواده‌های فقیر و کم‌درآمد بیشتر است.

بر اساس تخمین اخیر سازمان بهداشت جهانی ۵۳٪ سلامت انسانها در دنیا به نوع زندگی آنها، رفتارها و عادات شخصی و اجتماعی شان وابسته است، ۲۱ درصد محیط زیست که شامل آب و هوای سالم است، ۱۶٪ مراقبت‌های بهداشتی و تنها ده درصد بیولوژی انسانی است. بنابراین بزرگترین سهم در سلامت ما مربوط به آن چیزی است که در زندگی‌مان انجام می‌دهیم.

در اولین کنگره C4D در سال ۲۰۰۶، "ارتباطات برای توسعه" به عنوان یک فرایند اجتماعی تعریف شده است که طیف وسیعی از ابزارها و روش‌ها را بکار می‌برد. هم‌چنین این تعریف شامل تلاش برای تغییر در سطوح مختلف شامل اعتمادسازی، به اشتراک گذاشتن دانش و مهارت‌ها، مباحثه و یادگیری برای تغییر پایدار و موثر می‌شود. همانند سایر مدل‌های ارتباطی، C4D نیز در طول زمان دچار تحول شده و امروزه بر مشارکت، توانمندسازی افراد و جوامع، تمرکز یافته و شیوه به اشتراک‌گذاری یک طرفه و از بالا به پایین دانش در آن کم‌رنگ شده است.

گاهی امکانات جهت تسهیل جامعه برای کاهش حوادث وجود ندارد. در این روش تاکید بر آن است که در فقدان اقدامات سخت افزاری و پرهزینه از طریق کار روی جنبه‌های رفتاری، تغییر رفتار منجر به پیشگیری حاصل می‌شود. به عبارتی نباید فقط به آموزش اکتفا کرد بلکه تمام کسانی که در مسئله چهارشنبه سوری ذینفع هستند را درگیر کنیم. یعنی این اصل که همیشه میتوان با رفتار درست و سلامت محور از برخی مشکلات اجتناب کرد هرچند نه صددرصد ولی این نقش عامل انسانی مهم است. برای تغییر رفتار نمیتوان تنها به آموزش اکتفا کرد و باید در فهم و تحلیل و مداخله و ارزشیابی و پایش ذینفعان درگیر بشوند. رویکردی مشارکتی و با بهره‌گیری از ارتباطات انسانی و مکانهای ارتباطی است.

این رویکرد برای موفقیت باید از عناصر زیر بهره بگیرد:

- راهبردهای ارتباطی
- تماس با مردم و ایجاد مشارکت محلی
- استفاده از رویکرد گفتگوی دوسویه و رویکرد حل مسئله
- توجه به هنجارهای اجتماعی
- تمرکز بر سطوح محلی
- ایجاد فرصت برای گفتگو
- درگیر کردن خلاقانه تصمیم‌گیرنده‌های خانواده

- حمایت از فعالیتهای کارکنان جوامع محلی
- جلب حمایت مدیران در سطح ملی

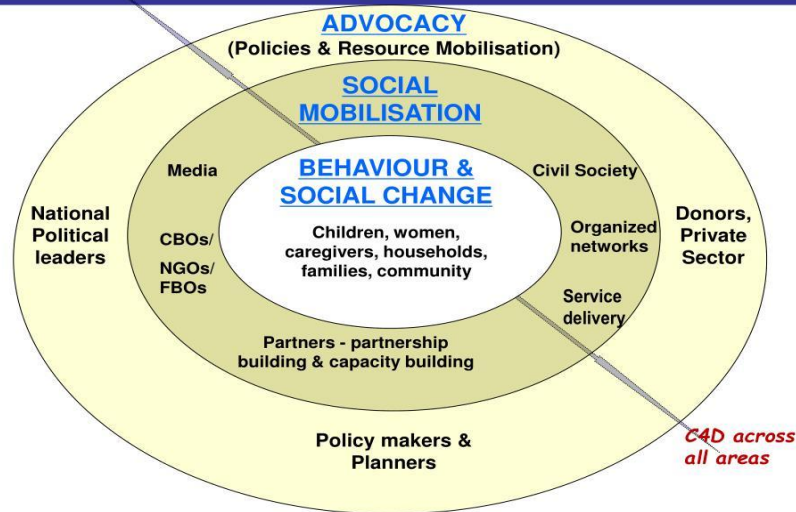
اجزاء اصلی ارتباطات

در عرصه ی "ارتباطات برای توسعه" روایتهای مختلفی از اجزاء اصلی ارتباطات وجود دارد. مواردی که بیشترین تکرار را دارد عبارتند از: ترویج سیاستگذاری، بسیج اجتماعی و تغییر/ بهبود رفتار. اگر چه این اجزا به صورت جداگانه فهرست شده اند، لیکن ارتباط موثر، بر استفاده همزمان و همراه این سه جزء راهبردی بستگی دارد". (یونیسف ۱۹۹۹)

خلاصه تعاریف این اجزا به شرح ذیلند:

- ترویج سیاستگذاری (Advocacy): آگاه سازی و ایجاد انگیزه در سیاست گذاران و تصمیم گیرندگان جهت حمایت و ایجاد محیط مناسب جهت دستیابی به اهداف برنامه و هدف های کلان توسعه
- بسیج اجتماعی (Social Mobilization): جلب مشارکت و حمایت سازمان ها و موسسات، دولتی و غیر دولتی، شبکه های اجتماعی، معتمدین محلی، جامعه محلی جهت همراهی، هماهنگی و پیشرفت به سوی هدف.
- ارتباطات برای تغییر/ بهبود رفتار (Behavioral Change Communication): ارتباط بین فردی و چهره به چهره با افراد یا گروه ها به منظور آگاه سازی، ایجاد انگیزه، حل مشکل یا برنامه ریزی و با هدف حفظ، بهبود یا تغییر رفتار.

UNICEF's C4D Framework of Strategies

انواع مدل‌های ارتباطات برای توسعه

- ❖ مدل مبتنی بر "۵ فرایند: تحلیل وضعیت، طراحی راهبردی، آزمون، اجرا و پایش (P-Process)
- ❖ مدل مبتنی بر کاربرد ارتباطات به منظور تاثیر رفتاری (COMBI)
- ❖ مدل مبتنی بر "ارزیابی، تحلیل وضعیت مبتنی بر ارتباطات، طراحی و اقدام (ACADA)"
- ❖ P-Process: Analysis, Strategic design, Development and Testing, Implementation and Monitoring and Evaluation and panning
- ❖ COMBI model: Communication for Behavioral Change
- ❖ ACADA model : Assessment, Communication Analysis, Design and Action

گام های تغییر رفتار در مدل ACADA

۱- تحلیل وضعیت مصدومیت و انتخاب گروه هدف تغییر رفتار بر اساس مرور و بررسی های انجام شده :

- دلایل و علل (رفتاری؛ غیر رفتاری) وقوع مصدومیت چه بوده؟
- دقیقاً چه رفتاری باید تغییر کند؟
- نوع تغییر به چه صورت است؟ حذف رفتار؟ اصلاح رفتار؟ یا ایجاد رفتار جدید؟
- دقیقاً در کدام گروه هدف؟ و در کدام موقعیت (Setting)؟

۲- ارزیابی، تحلیل وضعیت مبتنی بر ارتباطات، طراحی و اقدام (Acada)

نقش ارتباطات	تغییرات فردی
افزایش آگاهی / تهیه اطلاعات پیشنهاد راه حل ها	از ناآگاهی به سوی آگاهی اولیه
معرفی سود و زیان تغییر رفتار ایجاد و ارتقاء هنجار اجتماعی تقویت کننده تغییر رفتار توصیه اقدامات عملی برای تغییر رفتار	آگاه، دغدغه مند و مطلع
به کارگیری از پیام های تاثیرگذار بهره گیری از شبکه های اجتماعی برای مشورت و تشویق	برانگیخته شده برای تغییر
مهیا کردن اطلاعات درباره رفتار درست تشویق برای تداوم آن با تاکید برمنافع	امتحان رفتار جدید
تایید اجتماعی و حمایت از تکرار رفتار توسط اجتماع محل اطمینان دادن به آنها از توانایی شان در تداوم رفتار جدید	تکرار رفتار جدید در کوتاه مدت
روایت (معرفی) تجارب موفق پیگیری و یادآوری رفتار جدید	تداوم رفتار در بلند مدت

ارزیابی، تحلیل ارتباطات، طراحی و اقدام ACADA Assessment, Communication Analysis, Design, Action ۴۰

۳۸

مراحل پروژه ارتباطی برای تغییر رفتار

گام اول: افزایش آگاهی و ایجاد دغدغه

- ۱- گردآوری اطلاعات و داشته ها (شامل آمار، نمونه ها و سناریوها، مواد و ابزارها، موانع و مزایا، و راه حل ها)
- ۲- انتقال اطلاعات به گروه هدف تغییر رفتار
- ۳- ارتقاء هنجار اجتماعی تقویت کننده تغییر رفتار (بهره گیری از گروه ها و شبکه های اجتماعی برای مشورت و انگیزش)

گام دوم: برانگیخته شدن برای تمرین رفتار جدید

- ۴- ساختن پیام های ارتباطی تاثیرگذار (کی، کجا، چطور) [دعوت به عمل با هم / همه و ترجیحا ایجابی] مثل کمپین کودکان پرواز نمی کنند، استرالیا. پس از آنکه تنها در سال ۲۰۱۰، ۳۴ کودک به دلیل سقوط از پنجره و ۴۶ کودک به دلیل سقوط از بالکن با آسیب های جدی در بیمارستان بستری شدند، کمپین کودکان پرواز نمی کنند برنامه ای آموزشی را به ده زبان (از جمله فارسی) با هدف افزایش آگاهی عمومی نسبت به ایمنی و خطرات سقوط کودکان از پنجره ها و بالکن های منازل آغاز کرد.
- ۵- تشویق برای تداوم رفتار جدید با تاکید برمنافع (مکانیزم تکرار)

گام سوم: تکرار کوتاه مدت و تثبیت بلندمدت رفتار

- ۶- تکرار رفتار در کوتاه مدت (شامل کاهش موانع، ایجاد مهارت، اطمینان دادن بابت امکان تثبیت رفتار جدید)
- ۷- تداوم رفتار در بلندمدت (شامل تقدیر و بزرگداشت تجارب موفق، پیگیری و یادآوری رفتار جدید)

دکتر سنجرانی نماینده دادگستری

نقش قانون گذاران در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال

زمانی که از نقش قانون گذاری صحبت می شود، بدون شک اولین مصداقی که به ذهنمان متبادر می شود، بحث وضع قانون است. وضع قانون جلوه های مختلفی می تواند داشته باشد، یکی از آنها جرم انگاری و یا جرم زدایی می باشد. جرم انگاری نسبت به رفتارهای پرخطر در جامعه و

جرم زدایی نسبت به رفتارهایی که قبلا قانون گذار، آنها را تحت شرایطی جرم دانسته است و می خواهد از آنها جرم زدایی کند. وقتی صحبت از نقش قانون گذاری می شود، بیشتر ذهن ها به این سمت می رود که رفتارهای انجام یافته در متن چهارشنبه سوری از سوی قانون گذار جرم انگاری شود. برای جرم انگاری یک رفتار یا فعل یک سری معیارها و اصولی وجود دارد که باید مدنظر باشد. جرم انگاری در نظام جمهوری اسلامی ایران با توجه به اصل ۷۱ قانون اساسی، باید در حدود مقرر در قانون اساسی صورت گیرد. در این ارتباط با توجه به اصول شرعی و قانون اساسی، اصل بر اباحه، عدم ولایت، برائت، مصونیت فردی، منع تفتیش عقاید، منع تجسس، منع دستگیری و معیارهای دیگر و استثنا بر این اصول حتما نیازمند دلیل است یعنی اگر بخواهیم رفتار و عملی بر خلاف این اصول را جرم انگاری کنیم، حتما باید دلیل داشته باشیم. جرم انگاری مثل یک تیغ دو لبه می ماند، از یک طرف بیش از هر چیز دخالت کردن در بلوغ اساسی مردم به شمار می رود، طبیعی است وقتی رفتاری که مردم دارند را می خواهیم جرم انگاری کنیم، می خواهیم یک نوع محدودیت در رفتارهایشان ایجاد کنیم، از طرفی رهایی مطلق انسان و بهره مندی بی قید و شرط او از حق آزادی، ثمری جز تضییع حقوق دیگران و از همگسیختگی را بر جای نخواهد گذاشت. اگر کیفیت و روند جرم انگاری و ایجاد ممنوعیت ها تابع سیاست معقول و منطقی نباشد، نه تنها ثمره ای برای جامعه به دنبال ندارد بلکه زیانبار هم خواهد بود. به همین جهت به نظر می رسد که جرم انگاری باید در مورد رفتارهایی به کار رود که سایر ابزارهای کنترل اجتماعی غیر کافی یا نامناسب است. پیش از جرم انگاری باید هزینه های کیفری را با توجه به منابع آن در نظر گرفت و در صورت مثبت بودن نتیجه، رفتاری را جرم تلقی کنیم. جرم انگاری دارای اصولی از جمله اصل قانونی بودن، ضرورت و برابری و معیارهایی می باشد، همچون تعادل میان امکانات مورد استفاده و اهداف، گاهی در اجرای قانون، در انجام وظایف برخی از دستگاه ها یا نیروی انتظامی ضعف مشاهده می شود. از همین جا ناشی می شود به خاطر اینکه تبادل میان امکانات موجود و مورد استفاده با اهداف وجود ندارد، معیار دیگر تجزیه و تحلیل هزینه نسبت به نتایج به دست آمده در ارتباط با اهداف می باشد، گاهی اهدافی را در اسناد جرم انگار مدنظر داریم ولی در ارتباط با هزینه های لازم برای دسترسی به این اهداف هیچگونه تجزیه و تحلیلی نداریم و این باعث می شود که به آن هدفی که از جرم انگاری داشتیم، نرسیم. مورد دیگر ارزیابی از اهداف در ارتباط با اولویت های دیگر و تخصیص منابع انسانی می باشد مثلا در بحث چهارشنبه سوری با این گستره در سطح کشور آیا به عنوان مثال می توان از نیروی انتظامی انتظار داشت که به کل سطح منطقه و کشور را از لحاظ امکانات، منابع، نیروی انسانی پوشش دهند. تمام این مسائل باید در جرم انگاری مدنظر باشد. عدم توجه به این معیارها و اصول نه تنها جامعه را از جرم انگاری منتفع نخواهد کرد، بلکه متضرر هم می کند. در شریعتی که انتظار ثمره و منافع حاصل از این جرم انگاری ها را داریم، ناگهان شاهد اثرات منفی و سوء جرم انگاری نا صحیح خواهیم بود.

افراد جامعه خود را ملزم به اطاعت از قوانینی که به موجب آن رفتارهای فاقد سرزنش عمومی هستند و یا سرزنش چندانی در پی ندارند ولی جرم انگاری گردیدند، نمی دانند. یکی از مصادیقی که افراد در رفتارهایشان در بحث چهارشنبه سوری خود را ملزم به رعایت این هنجارها نمی دانند، همین مبحث جرم انگاری است. که خود باعث می شود تعداد افرادی که مرتکب اعمال جرم انگاری شده میگردند، روز به روز افزوده شود و افزایش تعداد بزهکاران و عدم تناسب در منابع اختصاص یافته موجب کاهش امکان آشکار شدن جرم و در نتیجه عدم تعقیب مجرمین می شود و این عمل پدیده ای را به نام بی کیفری به دنبال می آورد. در خیلی موارد، رفتارهایی وجود دارد که جرم انگاری شدند و مجازات هم تعیین شده، اما نمی توان آنها را جهت اعمال مجازات شناسایی کرد، که بحث بی کیفری پیش می آید.

در کشور فرانسه که مهد قانون به حساب می آید، طی ۲۰۰ سال گذشته که از شروع قانون گذاریشان می گذرد تا به امروز، حدودا نزدیک به ۳۸۰۰ قانون دارند. در کشور ما، اگر شروع قانون گذاری را از سال ۱۲۰۹ در نظر بگیریم، در عرض این ۱۱۰ سال گذشته نزدیک به ۱۱۷۰۰ قانون داریم که مصداقی از تورم قانونی است. طبیعی است که با وجود این همه قانون اگر بخواهیم بعضی از رفتارها را هم از طریق جرم انگاری به این قوانین بیفزاییم، قطعاً همان نتیجه ای که امروز شاهد برخی از قوانین مصوب و نتایج آن می باشد، مبتلا می شویم.

در حقوق جزا، اصلی به نام قانون بودن جرائم و مجازات ها، بدین معنی است که ما هیچ رفتاری را نمی توانیم جرم بدانیم و مجازات کنیم، مگر اینکه به موجب قانون جرم انگاری شده باشد. در عالم حقوق دو مسئولیت وجود دارد: مسئولیت کیفری و مسئولیت مدنی. در قانون، عنوان خاصی برای رفتارهای چهارشنبه سوری نیست ولی این بدین معنی نمی باشد که هیچگونه الزام قانونی برای پیشگیری از حوادث چهارشنبه سوری در

کشور یا در قوانین موضوعه نداریم. در ارتباط با مسئولیت های کیفری، قانون گذار در ماده ۳ قانون مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیر مجاز، مصوب ۱۳۹۰، انواع مواد محترقه، ناریه و منفجره اعم از نظامی و غیر نظامی، تحت عنوان اقلام و مواد تحت کنترل دسته بندی کرده است. در ماده ۴ همین قانون، بیان می شود، وارد کردن، خارج کردن، ساخت، مونتاژ، نگهداری، حمل، توزیع، تعمیر و هر گونه معامله آنها بدون مجوز مراجع ذیصلاح جرم دانسته شده است. پس زمانی که قانون گذار بیان می کند، هر گونه معامله آنها، قطعاً معامله این گونه مواد در فضای مجازی هم شامل می شود که یکی از مسایل و آسیب های امروزی است. مبحث دیگر اینکه، عناوین مجرمانه مذکور در این قانون، بیانگر مسئولیت قانونی تمامی عوامل انسانی است که مبادرت به این امر می کنند. یعنی مسئولیت علاوه بر عاملین تولید، توزیع و فروش، متوجه عوامل انسانی خریداری کننده، حمل کننده، نگهدار کننده و مصرف کننده محصولات محترقه است. که این نوعا فروشندگان، دوره گردان یا مراکز پخش این کالاها و نیز کودکان و نوجوانان و حتی خانواده های آنها را شامل می شود. مورد دوم اینکه، مسئولیت مرتکبین به این رفتارها که برحسب مورد می تواند به صورت مباشرت، معاونت و یا مشارکت باشد که هر کدام در وضعیت خودشان، هم از نظر تکرار جرم و هم تعدد جرم و ارتکاب جمعی این رفتارها و هم از نظر ارتکاب سازمان یافته این رفتارها، می تواند از عوامل مشدده مجازات باشد. اینها مسائلی هستند که قابل تفسیر و تعقیب هستند.

مطابق بند ۳ ماده ۱۲ قانون مجازات اسلحه و مهمات، هر کس به شکل غیر قانونی و غیرمجاز، مواد محترقه و شوک دهنده ها را خریداری، نگهداری و حمل کند یا مبادرت به توزیع و فروش آنها کند یا معامله دیگری با آنها انجام دهد، به حبس از ۹۱ روز تا ۶ ماه محکوم خواهد شد. قانون گذار در ماده ۴ عنصر قانونی جرم انگاری را بیان کرده و در بند ۳ ماده ۱۲ مجازات آن را مقرر کرده است. طبق تبصره ماده ۱۲ این قانون، خرید و حمل مواد محترقه غیر مجاز که برای جشنها و مراسم استفاده می شود، مستوجب جزای نقدی از ۵۰۰ هزار ریال تا ۱۰ میلیون ریال است. قانون گذار مواد محترقه مورد استفاده در جشن ها را در شرایطی که به صورت غیر مجاز تهیه شده باشد، جرم انگاری کرده و برای آن مجازات تعیین کرده است. علاوه بر این موارد، چنانچه ورود این نوع از محترقه ها مصداق ورود غیر قانونی و قاچاق کالا به کشور باشد، مرتکبین آن به مجازات مقرر در خصوص قاچاق کالا که ضبط کالا، جریمه نقدی و در مواردی حبس است، می تواند محکوم کند. در قانون مجازات اسلامی، در ماده ۶۷۵ قانون مجازات بخش تعزیرات، بیان شده که هر کس عمدا عمارت یا بنا یا کشتی یا هواپیما یا انبار و به طور کلی هر محل مسکونی یا معد برای سکنی یا جنگل یا خرمن یا هر نوع محصول زارعی یا اشجار یا مزارع یا باغ های متعلق به دیگری را آتش بزند، به حبس از ۲ تا ۵ سال محکوم خواهد شد. برابر ماده ۶۷۶ قانون مجازات بخش تعزیرات، هر کس اشیاء منقول متعلق به دیگری را آتش بزند، به حبس از ۶ ماه تا ۳ سال محکوم خواهد شد. ماده ۶۷۷ مقرر داشته، هر کس عمدا اشیاء منقول یا غیر منقول متعلق به دیگری را تخریب نماید یا به هر نحو کلا یا بعضاً تلف نماید و از کار اندازد، به حبس از ۶ ماه تا ۳ سال محکوم خواهد شد. اینها مصادیقی از جرم انگاری است. ماده ۶۸۰ قانون مجازات اسلامی بیان می کند که در تمام موارد مذکور در فصل ۲۵ مثل احراق و تخریب و اتلاف اموال و حیوانات، هرگاه اقدامات انجام شده منتهی به قتل یا نقص عضو یا جراحت و صدمه به انسان شود، مرتکب علاوه بر مجازات های مذکور، حسب مورد به قصاص و پرداخت دیه و در هر حال به تادیه خسارت وارده نیز محکوم خواهد شد. اگر بپذیریم که هیچ عمدی از سوی استفاده کنندگان از مواد محترقه در روز چهارشنبه سوری و ایام مشرف به آن از حیث ورود صدمات متعدد به جسم و جان و حیات و منافع مردم و شهروندان وجود نداشته باشد، نمی توان و نباید نسبت به پیامدهای بر سلامت جسم و جان و اموال مردم بی تفاوت بود و اقدام مرتکبین را فاقد مسئولیت قانونی دانست. از این رو صدمات وارد به جسم و جان شهروندان در اثر استفاده از مواد محترقه و انفجاری چهارشنبه سوری، می تواند از مصادیق جنایات شبه عمدی، موضوع ماده ۲۹۱ قانون مجازات اسلامی محسوب شود و حتی در فرض بسیار خوش بینانه، وفق بند پ ماده ۲۹۲ قانون مجازات اسلامی جنایتی که در آن مرتکب، نه قصد جنایت بر مجنی علیه را داشته باشد و نه قصد ایراد فعل واقع شده بر او را، از زمره جنایات خطای محض محسوب می شود. یعنی اگر خیلی خوش بینانه به قضیه نگاه کنیم و بگوییم عمد و قصد ایراد فعل نبوده، حداقل این است که می توان این اقدامات را در زمره جنایات خطای محض محسوب کرد. بنابراین چه در فرض قتل شبه عمد و چه در فرض قتل مبتنی بر خطای محض، مرگ ناشی از استفاده از مواد منفجره و محترقه در ایام مذکور به همراه صدمات وارده بر جسم آن جرم بوده و حسب مورد از مصادیق قتل شبه عمد یا خطای محض محسوب و مستوجب مسئولیت قانونی و جزایی بوده و به تجویز مواد و مقررات مندرج در بخش سوم قانون مجازات اسلامی پیرامون قصاص و تکلیف مقرر در ماده ۶۸۹ آن قانون و نیز ماده یک قانون مسئولیت

مدنی و دیگر ماده های قانونی، مستلزم تعقیب قانونی آنها و جبران کلیه خسارتهای وارده می باشد. این بحث کیفری بود. ما در این زمینه قانون داریم ولی معیارها و اصول آن را در حین جرم انگاری رعایت نکردیم. بحث تجزیه و تحلیل امکانات، اهداف و منابع انسانی را مدنظر قرار ندادیم و جرم انگاری کردیم و الان در دسترسی به اهداف با مشکل مواجه هستیم. آیا در شرایط فعلی نیاز به یک جرم انگاری جدید در ارتباط با رفتارهای انجام شده در چهارشنبه سوری داریم یا خیر؟ اگر نیاز است و جرم انگاری کنیم آیا مثل قوانین موجود خواهند شد یا قابل اجرا خواهند بود؟

یک سری مسئولیت های مدنی ناشی از تقصیر و اتلاف و تسبیب که حداقل این است که اشخاصی در نتیجه رفتار آنها که هر گونه خسارتی به اشخاص دیگر وارد می شود، مسئول جبران خسارت وارده هستند. بحث دیگر در مورد کالاهای معیوب ارائه شده است که بحث نظارت، رعایت نظامات دولتی و مسئولیت دولت پیش می آید. درست است که به دلیل وجود قاچاق مواد محترقه از مرزهای کشور امکان نظارت بر نحوه تولید و توزیع این مواد وجود ندارد ولی این رافع مسئولیت دولت و دستگاه های دولتی در ارتباط با عدم رعایت نظامات دولتی نمی شود.

سرهنگ شعفی نماینده نیروی انتظامی

نقش نیروی انتظامی در پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال

اصل ایجاد معاونت اجتماعی در نیروی انتظامی، بحث جامعه محوری، مشارکت، رویکرد علمی و اقدامات ایجابی و اغنایی با ادارات مختلف در حوزه معاونت اجتماعی می باشد.

چهارشنبه سوری جزء آداب و رسومی است که در ایران باستان بوده و تاریخچه ای کهن دارد. در تمامی کشورها آداب و رسوم خاصی دارند. در شهر های مختلف کشور، این آداب و رسوم به صورت های متفاوت اجرا می شود و بالطبع نمی توان مردم را از اجرای آداب و رسومی که از نیاکانشان به ارث رسیده است، محروم کرد. چهارشنبه سوری یکی از این آداب و رسوم ها می باشد. در قدیم نیاکان در مناطق مختلف، در روستاها و آبادی ها از آتش به عنوان یک نماد استفاده می کردند. آتش روشن می کردند از روی آن می پریدند و شعر می خواندند که زردی من از تو و سرخی تو از من. به عبارتی سنتهای خاصی را اجرا می کردند. از جمله مراسم های این روز، کوزه شکنی بود. کوزه های سفالی که در طول سال استفاده می کردند، چون در داخل آنها جلبک ایجاد می شد، به عنوان نماد بدیمنی می دانستند و آن را می شکستند. آتش را روشن می کردند و می گفتند، آتش گرمی من از توست، حرارت و مهربانی را به من ده و بدیمنی و بیماری من را در آتش بسوزان. مراسمی به نام شال اندازی بود که در آن شال هایی را دم در خانه ها می بستند و میگفتند پولی یا آجیلی که می خواهید بخورید به همسایه هم نثار کنید. گاهی خواستگاری از طریق همین شال اندازی اتفاق می افتاد. حتی سکه نقره ی هم رد و بدل می شد، یعنی دستمال را می بستند، دختر خانه اگر نفری که مورد تمایلش برای ازدواج بود، یک سکه نقره آنجا می گذاشت. یا غذاهای مخصوصی در چهارشنبه آخر سال می پختند مثل دلمه. اینها مراسمی بوده که در گذشته، در چهارشنبه آخر سال اجرا می شد. اکنون باید ببینیم از کجا به کجا رسیده ایم و چرا امروزه چهارشنبه سوری تبدیل به نگرانی برای خانواده ها شده است.

تعدادی از جامعه شناسان آداب و رسوم کشورهای مختلف را مطالعه می کنند و استخدام شرکت های سودجویی هستند که می خواهند ببینند چه چیزهایی را تولید کنند که فروش داشته باشد و درآمدزایی داشته باشد. در گذشته ترقه ای نبود فقط، حین تحویل سال گلوله های توپ را شلیک می کردند که بیان کننده آغاز سال نو بود. بعدها مواد محترقه و ترقه را به آداب و رسوم وارد کردند. این مواد محترقه و نارنجک های دست ساز منجر شد که در چهارشنبه سوری تعدادی از افراد دچار آسیب شوند. شاید خانمی با آسیب دیدن صورتش سرنوشت زندگیش دگرگون شود. شاید مادری و پدری که حسرت فرزند دار شدن را داشتند، با صدای ناهنجاری از فرزند دار شدن محروم شوند. کودکی نقص عضو شود و چشمش را از دست دهد. تمام این موارد باعث شد که پلیس و دستگاه های حاکمیتی نگران باشد. پلیس و دستگاه های حاکمیتی مخالف شادی مردم نیست و بالعکس دوست دارد که مردم افسرده نباشند و در کمال آرامش و نشاط زندگی کنند. خاستگاه پلیس برای این موضوع است.

جهت ترویج چهارشنبه سوری به رسم های قدیم چه باید کرد و رسم های جدیدی که از فرهنگ غرب، وارد آداب و رسوم شده را بیرون کنیم. در هر موضوعی که مطرح می شود، آموزش، فرهنگ سازی، آگاه سازی، بیان واقعیت ها، با مردم صاف و صمیمی بودن می تواند اثر گذار باشند. به عبارتی کاری که می خواهد صورت گیرد باید کاربردی باشد. به عنوان نمونه در اوایل امسال پرتاب از بلندی ها و خودکشی در سطح شهر تبریز

زیاد بود، نیروی انتظامی مطالعه و بررسی کرد و علت و شیوه های آن را پیدا کرد و تعدادی جلسه تخصصی با اصحاب رسانه شهر گذاشته شد. به صورت علمی بیان کردیم که هدف و خواست پلیس پنهان کردن نیست ولی انعکاس یک مورد خودکشی در فضای مجازی باعث می شود که دیگران تقلید کنند و از آنها خواسته شد که موارد خودکشی را انعکاس ندهند و در کنار آن سایر دستگاه ها را هم حساس کردیم. نتیجه این شد که در پایان سال ۲۳٪ خودکشی ها کاهش پیدا کرد. سال گذشته در مورد چهارشنبه آخر سال، پلیس حساسیت را افزایش داد و آمار مصدومین در سطح استان ۱۰۰ نفر کاهش پیدا کرد. مردم امر و نهی را دوست ندارند، به جای اینکه بگوییم به دیوار تکیه نکن باید بگوییم دیوار رنگی است، شما خود قضاوت کنید که می خواهید رنگی شوید یا نه. آسیب های چهارشنبه آخر سال باید به مردم گفته شود. این ابزار گفتن با شیوه های مختلف باید باشد.

سه کانون مهم وجود دارد: ۱- خانواده مهمترین کانون برای ورود می باشد. در زمان قدیم رسومات خانواده محور بود یعنی جلوی منزل آتش روشن می کردند، پدر و مادر کنار بچه ها بودند و از روی آتش می پریدند. بایستی همین شیوه خانواده محور بودن چهارشنبه آخر سال، فرهنگ سازی و بازگو شود. نظارت والدین در خانواده محور وجود دارد، والدین باید مسئولیت نظارت را بر عهده بگیرند.

۲- محیط های آموزشی مثل آموزش و پرورش، مهدهای کودک. در هر مدرسه ای می توان یک مراسمی برای چهارشنبه آخر سال اجرا کرد و این هیجانان نوجوانان و جوانان را با نظارت مدیران مدارس در آنجا تخلیه کرد. آموزش و پرورش می تواند نقش آموزشی و فرهنگی را ایفا کند و حتی می تواند در آموزش خانواده ها هم کمک کند. مثلاً در همیاران پلیس راهور مشاهده شد که گاهی حرف یک کودک ۵ ساله بر پدر و مادر نسبت به حرف پلیس تاثیر بیشتر دارد. باید از ظرفیت مدارس جهت فرهنگ سازی باید نهایت استفاده را کرد. در این وضعیت اقتصادی نقش نهادهای خیریه، کمیته امداد می تواند مثبت باشد. راه اندازی کمپین هایی با عنوان نه به مواد محترقه و منفجره و اختصاص هزینه ترقه به آجیل خانواده های بی بضاعت. نقش سمن ها و نهادهای حاکمیتی می تواند موثر واقع شود. نباید از نقش رسانه ها، فضای مجازی و صدا و سیما در بحث فرهنگ سازی و اقدامات ایجابی اغنایی غفلت کرد. در این خصوص می توان از نقش هنرمندان و طنز پردازان استفاده کرد. استفاده از کارشناسان مجرب، نقش تبلیغات محیطی مثلاً تبلیغات بیلبورد ها و تولید تیزرها در این خصوص بسیار مفید می باشد. می توان با حضور در این حوزه ها و با اقدامات ایجابی، فرهنگ سازی، آموزش و آگاه سازی، میزان تلفات را کاهش داد و در کنار این اقدامات، پلیس با تعداد اندک مزاحمین برای مردم برخورد می کند. هدف پلیس، آگاه سازی خانواده ها است و بیان این مطلب که پلیس نگران شما و فرزندان شماست و مخالف شادی مردم نیست.

دکتر گلایه دانشیار جامعه شناسی دانشگاه تبریز

جامعه شناسی هدایت هیجانان اجتماعی

چرا مراسم چهارشنبه سوری به عنوان یک مراسم آیینی، امروزه در جامعه به این شیوه برگزار می شود؟ در تاریخچه چهارشنبه سوری آن را به عنوان یک سری آیین های مذهبی، شبه مذهبی، آیین های مدنی از آن نام بردند، به نوعی از تکرار خاطره جمعی یاد می کنند. چهارشنبه سوری نوعی آیین ورود از یک فصل به فصل دیگر است. شرکت در مراسمی است که در آن شاهد نو شدن یک امر مقدس و مقدس شدن یک امر نو هستیم که آن را با جشن آغاز تغییر به نمایش می گذاریم، آغاز نو شدن. یک نو آیین تشریف که از طریق آتش صورت می گیرد، آتشی که یک واسطه ورود، یک واسطه عبور و یک واسطه تشریف است.

چهارشنبه سوری در نگاه جامعه شناسی به عنوان نوعی نمایش عاملیت جمعی است، که خود این عاملیت، آیا یک عاملیت خلاقانه است، یک عاملیتی است که می تواند قدرت بروز و تجلی پیدا کند و اثرات مفیدی به جا بگذارد و یا یک سری اثرات مخربی را می تواند بر جای گذارد. به نظر می رسد مراسم چهارشنبه سوری به عنوان یک آیین مهرورزی، به عنوان نوعی مراسم تشریف، تبدیل به یک جنگ داخلی تبدیل می شود. به وضعیتی که هر چقدر زمان می گذرد و نزدیک می شویم به چهارشنبه آخر سال افراد به یکدیگر هشدار می دهند که سعی شود، کمتر در خیابان باشیم، خریدها را زودتر انجام دهیم. مردم از جان و مال و فرزندانشان می ترسند، حتی گاهی افراد ترجیح می دهند اگر بیمار هستند به بیمارستان مراجعه نکنند و در واقع محلی برای منازعات و مزاحمت های خیابانی است. مرتباً صدای آژیر آمبولانس ها و صدای انفجار شنیده می شود. اینها

نشان دهنده چه می باشند؟ نوعی شادی ناشی از نو شدن سال است، یک سری کنش های شاد گونه می باشد یا یک سری کنش های بیمار گونه است. برخی معتقدند این نوعی تخلیه منفعل هیجان می باشد و باید به آن توجه کرد.

چه انگیزه هایی باعث می شود مراسم شب چهارشنبه سوری به شب عملیات جنگی تبدیل شود. تغییر مراسم چهارشنبه سوری در محتوا یعنی به جای مشاهده سوختن چوب ها، صدای انفجار و ترقه ما را از خود بیخود می کند. در کشورهای دیگر ما شاهد شادی بودیم و هستیم ولی چرا میزان آمارهای حاصل از تخریب اموال و آسیب های بدنی در جامعه ما خیلی بیشتر است؟ این نشان می دهد که ما از یک وضعیت عادی خارج می شویم و آسایش و آرامش شهروندان مختل می شود. اقدامات و مداخلات فرهنگی و نظامی از سوی رسانه، دولتمردان، قوه مجریه، نیروی انتظامی صورت می گیرد. در بخش مداخلات نظامی، نیروی انتظامی سعی می کند در نقاط مختلف مستقر شود و یا حتی مانوری برگزار کند، سعی می کند عبور و مرور را مدیریت کند و از راهبندان جلوگیری کند و افراد را دستگیر کند. در کنترل به لحاظ مداخله فرهنگی برنامه های مختلفی سالیانه وجود دارد. هلال احمر، نیروی انتظامی، صدا و سیما، آموزش و پرورش سعی می کنند که مرتباً در قالب پوسترها و کتابچه های کوچک، برنامه های آموزشی را در اختیار افراد قرار دهند. ولی ظاهراً هر سال که می گذرد از نو تکرار می شود. چرا با وجود این همه هزینه برای حفظ نظم مشهود در جامعه، این وضعیت همچنان ادامه پیدا می کند. چرا با نزدیک شدن به عید، شاهد ناآرامی شهری هستیم؟ برخی معتقدند که ناشی از وجود نوعی پرخاشگری و ناسازگاری در جامعه است که خود را در مراسم چهارشنبه سوری نشان می دهد. برخی بیان می کنند که بازماندن افراد از اهداف مختلف، احساس ناکامی خود را در قالب تخلیه هیجانی نشان می دهد. عده ای می گویند، نوعی تقلید از دیگران است، اینکه چه کسانی به خیابان می آیند و ما با آنها همراه می شویم، برای اینکه خودی نشان دهیم و بگوییم ما هم هستیم، اینکار را انجام می دهیم. عده ای دیگر معتقد هستند که این موضوع ناشی از فروپاشی سیستم انسجام همبستگی قبلی است که به صورت سنتی بوده است و امروزه آن انسجام ارگانیک نمی تواند در جامعه به خوبی عمل می کند. بنابراین تعاریفی که از شادی وجود دارد تغییر پیدا کرده است. در این وانفسا و قتی به خیابان می آید و شما را نمی شناسند، از حس گمنامی استفاده می کنید که هر کاری بخواهند انجام دهند. پیامد آن هراس، ناایمنی اجتماعی، مصدوم شدن شهر، تراکم اخلاقی سبب می شود که افراد از خود بیخود شوند و هر کاری بخواهند انجام دهند. بنابراین با افزایش جمعیت در و تخریب اموال عمومی است. به نظر می رسد که باید به کارکرد چهارشنبه سوری پرداخته شود و اینکه چرا چهارشنبه سوری به این صورت برگزار می شود و کارکرد آن چیست؟ از جمله دلایل کارکرد مهم چهارشنبه سوری که در منابع مختلف ذکر شده است، این است که چهارشنبه سوری مجالی است برای ابراز شادی اجتماعی، تقویت همگرایی، قلمرو خواهی و در واقع نوعی بازنمایی گروهی، قومی و ملی است. بنابراین در جاهای مختلف، مراسم های مختلف را برای چهارشنبه سوری شاهد هستید.

چرا مراسم چهارشنبه سوری به عنوان یک مساله می شود؟ چرا از خیابان ها به عنوان میدان جنگ صحبت می شود؟ به نظر می رسد باید از غمگین بودن جامعه نام ببریم، یعنی جامعه چیزی تحت عنوان شادی ندارد یا با شادی آشنایی ندارد یا اینکه این شادی گم شده است و مردم نمی دانند که شادی خود را چگونه نشان دهند. بنابراین اگر روی مفهوم شادی متمرکز شویم شاید بتوانیم به این برسیم که چرا مراسم چهارشنبه سوری به عنوان نوعی شادی ناشی از ورود به سال جدید و تغییر حالات طبیعت با تغییر حالات مردم چرا به این صورت درآمده است. شادی یک مفهوم فردی است، صرف اینکه من شاد باشم، جامعه شاد خواهد بود. شادی یک احساس خوب فرد از زندگی است که این احساس خوب از زندگی یکباره به دست نمی آید. انسان در محیطی که زندگی می کند و با افرادی که با آنها در ارتباط است، این احساس شادی را کسب می کند. بنابراین شادی بیشتر از اینکه یک برساخت روانی- زیستی باشد، یک برساخت اجتماعی- فرهنگی است و در بستر جامعه پرورده می شود و در افراد درونی می شود. جامعه ای که نتواند به افراد مجال شادی بدهد، افراد هرازگاهی مجال پیدا می کنند، آن را تبدیل به تخلیه منفعل هیجانی خواهند کرد. شادی می تواند از سه منظر مورد بحث قرار گیرد: فردمحور، جامعه محور و فرهنگ محور. فرهنگ به عنوان تلفیقی از فرد و جامعه، یعنی فرد در درون جامعه از طریق شادی که بروز می دهد، فرهنگ خود را به نمایش می گذارد. زمانی که بیان می شود شادی فرد محور است، می توان یک سری معایب و یک سری فواید را برای آن نام برد. تجربه لذت، تحریک احساسات و عواطف. در واقع ابراز عواطف و احساسات می تواند برای فرد لذت بخش باشد، به عنوان یک خیر فردی ولی به عنوان شهر جمعی هم تلقی بشود، آن چه فرد برای آن خوشحال است ممکن است برای دیگران لذت بخش نباشد. بنابراین اگر شادی فرد محور باشد، برای جامعه ممکن است خطرناک باشد. به عبارتی شادی به عنوان یک صرف

کنش فردی و احساسی تلقی می شود. دوم اینکه ما شادی را به عنوان یک کنش اخلاقی در نظر میگیریم که در جامعه ما خیلی به آن توجه می شود. می خواهیم از شادی انسانی به شادی اخلاقی ورود پیدا کنیم، یعنی شادی اخلاقی تحت تاثیر برخی از آموزه ها قرار می گیرد، مثلا محدودیت هایی برای آن قایل می شویم که چگونه بخندیم، در کجا بخندیم، کجا نباید بخندیم. مرهون برخی از طرحواره ها و کلیشه ها می باشد که شادی را به عنوان یک کنش اخلاقی در می آورد و این خود را در قالب فولکلور وارد کرده است. اینکه خیلی شاد هستیم، آخرش ممکن است به پشیمانی بینجامد، اینها ممکن است مرتبا در جامعه تزریق شود و تلاش می شود یک کنش اخلاقی را به همراه بیاورد. بنابراین شادی خیلی کم خودش را در جامعه نشان می دهد که به درستی می توان آن را در مدل لباس پوشیدن، ماشین خریدن در همه چیز دید. وقتی در جامعه از رنگ چیزی را نمی بینید متوجه می شوید که در اینجا وزن شادی چقدر است، شاید عده ای بگویند این به منزله شادی نیست ولی دقیقا خودش را نشان می دهد. از زمانی که از خانه خارج می شوید به رنگ ماشین ها، رنگ لباس ها دقت کنید، هیچ رنگی در آنها نمی بینید، تلونی وجود ندارد و در عین حال جشن ها، اعیاد مذهبی، اعیاد غیر مذهبی، چه سفارش هایی می شود، چه تدارکاتی برای آنها صورت می گیرد. این ها نشان دهنده این است که در جامعه ما شادی به عنوان یک کنش اخلاقی، هنوز که هنوز است، نمی تواند نه چاره ساز و نه تاثیر گذار باشد. بیان می شود که شادی می تواند به عنوان یک کنش عقلانی و منطقی باشد، یعنی افرادی می توانند با یک مکانیسم خود کنترلی شادی خود را به انواع مختلف ابراز کنند بدون اینکه به دیگران آسیب برسانند، یعنی خیر فردی همراه با خیر جمعی می تواند باشد و زمانی امکان پذیر است که ما از شادی فرد محور به شادی فرهنگ محور گذر میکنیم. در شادی فرهنگ محور شادی امری فرهنگ ساخته است که به نظر می رسد، در جامعه ما باید دنبال این گشت. خوش بینی، اعتماد به نفس، برون گرایی، توانمندی، مهارت، توانایی ارتباط با دیگران. هر چقدر بالاتر رود می تواند در فرهنگ خود را نشان دهد. تنوع می تواند خود را نشان دهد. در کمک به دیگران با گذشت زمان نهادهای خیریه را داریم ولی در رفتارهایمان آن را نمی توانیم متجلی کنیم. زمانی که داخل یک اتوبوس می نشینید، اگر از میله آویزان باشید، ترجیح می دهید از میله آویزان باشید ولی نمی توانید به بچه یک خانم بگویید که کمی کنار رود، چنان ونگی می زند، آن بچه شخصیت دارد. ما نسلی هستیم که شاید کمتر به مهمانی دعوت می کردند، اصلا بشقاب جلویمان نمی گذاشتند. الان بچه ها را باید دعوت کنند تا بروند، همگی شخصیت دارند. این بچه ها دارای چه مقدار خوش بینی، اعتماد به نفس و عزت نفس هستند. اینها دارای شادی های فرد محور خواهند بود نه جامعه محور و نه فرهنگ محور.

بنابراین افرادی که تربیت می کنیم، افراد مشکل داری هستند و تزریق جامعه مبنی بر اینکه شادی باید در چه حد و حدودی باشد، اینها را چه بسا بیشتر دچار مشکل می کند. یعنی ما در درونی سازی هنجارهای شادی آفرین، با مشکل مواجه هستیم. ما عادت ها و رویه هایی را در دل افراد به عنوان طرح ها و کلیشه ها جا می کنیم و این خودش را در میدان اجتماعی به گونه های مختلفی می تواند نشان دهد. بنابراین احساس خوب از زندگی برای فردی که شادیهایش فرد محور است می تواند بدون توجه به دیگران باشد. من دلم می خواهد الان این ترقه را پرتاب کنم، ممکن است زیر پای دیگری باشد، ممکن است داخل ماشین دیگری باشد. چرا؟ چون در جامعه هیچ تجربه ای از شادی برای او قایل نبودیم. یعنی جامعه چه مجالی برای شادی در اختیار فرد قرار می دهد، ملاک های شادی چیست؟ مرتبا یک سری ملاک ها را به روز می کنیم و در داخل کتاب های درسی می گنجانیم. آیا شادی تبدیل به یک عادت واره ای که در جامعه مشکل زا نباشد می شود؟ یعنی آیا یک آمادگی عملی برای انجام رفتارهای منطقی و عقلانی داریم؟ به نظر می رسد که این در جامعه وجود ندارد، درحالی که به نظر می رسد، شادی امری اکتسابی است نه غریزی. شادی امری است که باید در جامعه آموخته شود. شادی تابع محیط و جامعه می باشد. چگونه در جامعه ای مانند هلند اجازه داده می شود که افراد در روز ملکه بیایند اغلب با رنگ های نارنجی به خیابان می آیند و شادی خود را نشان می دهند. وقتی آن روز تمام می شود، چه مقدار کشته و آسیب وجود دارد، به نظر میرسد، بسیار بسیار کم و حتی وجود نداشته باشد. ولی ما از میانه سال و شروع فصل زمستان شروع به تدارکات می کنیم ولی باز کشته می دهیم. این نشان می دهد که دلالت هایی که ما برای شادی در جامعه داریم، مشکل دار است. شادی به عنوان امری آیینی در زمانی که ما باید شاد باشیم، زمانی که خانه دار می شویم، بچه دار می شویم، فصل عوض می شود، اینها باید توام با شادی باشد ولی در کنار اینها ما هیچ مجالی برای شادی فراهم نمی کنیم. شاید جامعه ما این مجال را نمی دهد. مقایسه ای در فرهنگ شادی در جوامع دموکراتیک و جوامع اقتدارگرا داشته باشیم مشخص می شود که در جوامع دموکراتیک چون امکان آزمون و خطا وجود دارد، افراد می توانند خود را محک بزنند، امکان کنترلی وجود دارد و می توانند دیگران را در کنار خود همیشه حس کنند ولی در جوامع اقتدارگرا بیشتر به سمت شادی فرد محور می رویم یا

شادی که از سوی نهادهای مختلف تزریق می شود. به نظر میرسد که سال به سال وضعیت اسفناک تر می شود و شاید ناشی از برخی مشکلاتی است که در جامعه داریم مانند تیزی با عنوان سرخی تورم، زردی رخ مردم. به نظر می رسد علی رغم هشدارهایی که وجود دارد و علی رغم هزینه هایی که می شود، ولی باید به این مشکلات توجه شود. اینکه در کنار مشکلات تورمی، هجوم بسیاری از ناملايمات. اینکه آخر سال مرتبا می گویند عیدی کارمندان افزایش پیدا می کند، حقوق کارگران افزایش می یابد. آن کارفرما پولش که زیادتیر نمی شود، وقتی که دولت موظف می کند درآمدها افزایش یابد، بنابراین کارفرما باید تعدیل نیرو کند و آن فردی که تعدیل نیرو می شود، فردی بیکار با کلی مشکلات است. ما هر سال در آخر سال با کلی مشکلات مواجه هستیم که باید به آنها توجه شود. بنابراین در این وضعیت ما به شادی نیاز داریم، شادی که فقط در چهارشنبه سوری نه، در ایام مختلف سال، بتوانیم اینها را در قالب یک فرهنگ به افراد بدهیم. به نظر می رسد که چهارشنبه سوری باید به عنوان یک رفتار جمعی که سازمان یافته باشد، تلقی شود و تا زمانی که عوامل محدود کننده شادی اعم از اقتصادی، دین، سیاست، اجتماع بر پر و پای شادی می پیچند نمی توان کاری انجام داد. در این وانفسایی که فرد از خانواده و جامعه کنده شده است و چهارشنبه سوری را به عنوان تنها مجالی برای ابراز شادی بیاید باید همه با همدیگر کمک کنیم و اندیشه و عمل را در کنار هم به کار بگیریم، برای اینکه یک شادی فرهنگ محور را در جامعه به نمایش بگذاریم.

دکتر ایزدی استادیار مردم شناسی دانشگاه تبریز

مردم شناسی جوشان جمعی

جوشان جمعی در واقع لحظات آغازین شکل گیری جامعه است، لحظاتی که چند نفری دور هم برای مبادله اندیشه ای یا شرکت کردن در عملی دور هم جمع می شوند، اینها جوشان جمعی را به وجود می آورند چیزی که می غلد که به آن غلیان جمعی هم گفته اند و در آن لحظات بعد از آن تجربه هیجانی یک ساختار پدید می آید و جامعه ای ساخته می شود. امیل دورکیم جوشان جمعی را آغاز جامعه می داند، افرادی که در کنار هم هستند، اگر در هم نجوشند، جامعه به وجود نمی آید، جمعیت است ولی جامعه وجود ندارد. به طور خاص این جوشان جمعی را در یک استادیوم تجربه کردم، دوستم میگفت بالاترین سطح از آزادی و لذت را در استادیوم تجربه کردم و من به واسطه او به استادیوم رفتم و کار پژوهشی طولانی مدت میدانی در بازی های تراکتور لیگ ۱۴ و ۱۸ انجام دادم و واقعا هم درست بود. آن سطح از لذت عمیق، یک شیرینی عمیق را تجربه کردم که تا آن سن تجربه نکرده بودم، یک جوشان جمعی در آنجا بود و دومین تجربه در چهارشنبه سوری سال ۹۳، در یکی از پارک های نیاوران بود، که پژوهشی انجام می دادم، چراغ ها خاموش بود، یک وضع عجیبی بود، بعد خوشی هایی و سپس پلیس آمد و همه چی جمع شد. تجربه دیگر چهارشنبه سوری در تبریز در محله ولیعصر بود که دقیقا جنگ شهری بود و آن اضطراب جنگ را احساس می کردم که همه جا تاریک، گویی که بمب ها می ترکیدند. به طور کلی جوشان جمعی ویژگی جامعه و جمع است. در تحقیقات مردم شناسی، دکتر ترنر مفهومی به نام کامیوتی تاس را خلق کرده است و بیان می کند که جامعه نباید همیشه در یک نظم کسالت بار باشد، نظم اساسا اگر خیلی ادامه پیدا کند و همیشه باشد، خفه کننده می شود و روح را خسته می کند. مثلا یک کارمند زمانی را باید به تفریح بپردازد و خود را مدام ریکاوری کند. نظم اگر همیشه و در هر لحظه ای از حیات باشد در نهایت فرد را از پا می اندازد، جامعه هم به مثابه بدن، نیاز دارد در دوره هایی از سال دائما آن لحظات را تجربه کند. ویکتور ترنر با انجام بررسی هایی در افریقا بیان می کند که، مفهوم کامیونیتی تاس اشاره به چند روزی در سال، در بعضی از قبایل دارد که در این چند روز در مقاطع مختلف کلا نظم پیشین کنار گذاشته می شود، به عبارتی افراد دیگر پوزیشن های قبلی مثلا رئیس قبیله را ندارند و همانند مردم عادی شادی می کنند و از هر نظمی که قبلا وجود داشته، رها هستند و انواع تجربه ها را دارند و از چند روز بعد، دوباره همان نظم پیشین باز می گردد. ما این جوشان جمعی و کامیونیتی تاس را، در واقع آن لحظات را از دست داده ایم، در کل نداریم. بنابراین همه آنها در یک روز در چند ساعت از سال جمع می شوند و حالت انفجاری و خود تخریب کننده و دیگر تخریب کننده به خود می گیرند.

شرایطی که وضعیت موجود و هر نوع گرد هم آمدنی را تبدیل به تهدید و نگرانی می کند، چند مورد می باشد: ۱- بستر کلی تری که ما در آن قرار داریم. ما برای چهارشنبه سوری هیچ راهکاری نداریم و به صورت موردی هم نمی شود برخورد کرد. از دید فرهنگی اجتماعی در فاصله کوتاه تا چهارشنبه سوری نمی توان کاری کرد، بلکه باید سالها پیش کارهایی می کردیم که وضعیت به اینجا نرسد. بسترهای کلی تر اقتصاد، سیاست، جامعه و فرهنگ است که من جوان و نوجوان را عصبی، مضطرب و ناراحت می کند، بنابراین همه اینها در آن روز جمع می شود. این تحلیل شامل

خشونت هایی که در استادیوم ها می افتد، نیز می شود. فردی که به استادیوم می رود، در واقع جامعه، سیاست، اقتصاد و تجربه هایش را به داخل استادیوم میبرد. به جای نگرانی در مورد افراد در استادیوم، باید نگران اقتصاد، سیاست، جامعه و فرهنگ باشیم که آنقدر مطلوب نبوده که ما محصول آن هستیم. اگر بسترهای کلی تر مانند اقتصاد، به ویژه در ایران معاصر به این وضع ادامه دهد، وضعیت بدتری خواهیم داشت. مثل ناامیدی، اضطراب. اقتصاد به امر روانی تجربه می شود، اقتصاد اگر بیمار است من هم بیمار می شوم. بنابراین نباید از افراد انتظار شادی خوب داشت، چه انتظاری از فردی که شرایط عمومی زندگیش بد است، بخواهیم که شادی خوب به نمایش بگذارد و تحسین شود. در واقع اختلاف هایی که وجود دارد، من را هم مختل می کند، در درس دادن، در زندگی.

۲- تولی گری فرهنگ و جامعه توسط دولت: دولت نباید فرهنگ یا امر اجتماعی تولید کند. خود جامعه و نهادهای واسط آن مثل NGO ها هستند که فرهنگ و امر اجتماعی را از میراث گذشته هم حفظ می کنند، هم نو می کنند و هم خلق می کنند. دولت فقط بستر ساز است، NGO هر امکاناتی که بخواهد دولت باید تقدیم کند. ولی امروزه دولت بیان می کند، من فرهنگ خلق می کنم، مناسک تعریف می کند اصلا دولت همچنین جایگاهی ندارد. فرهنگ و امر اجتماعی از آن مردم و نهادهایی می باشد که از دل مردم بیرون کشیده شده اند مثل نهادهای خود جوش، نهادهای داوطلبانه مثل NGO هایی که در این حوزه هستند. اگر بسترهای کلی تر اقتصادی بهبود پیدا نکنند، هر نوع راهکاری به بن بست می خورد. اگر بحث بسترها هم درست شود، از این سو امر فرهنگی - اجتماعی را باید به دست خود مردم سپرد. این آیین ها را چه کسی خلق کرد؟ یک امر سیاسی خلق کرد؟ یک دولت خلق کرد؟ خود نیاکان خلق کردند، پس بایستی به میراث داران همان نیاکان هم سپرده شوند. وگرنه راه بهبودی نخواهیم داشت. کنترل امر فرهنگ و امر اجتماعی توسط دولت یک اشتباه است. این تجربه ها می خواهد از آن کنترل بیرون بیاد و حال خوش را داشته باشد. قابل انکار نیست که ما با یک ناراحتی اجتماعی مواجه هستیم. مدام افسرده تر می شویم یعنی مرگ تدریجی را تجربه می کنیم. این قابل کتمان نیست. اگر این علت زیرین نادیده گرفته شود و به تعویق بیفتد و بگوییم این چهارشنبه سوری را چه کنیم، ممکن است مقطعی کارهایی انجام شود ولی در نهایت تاثیری نخواهد داشت.

مهندس رحمانی نماینده سازمان های مردم نهاد

نقش جامعه مدنی در پیشگیری

امروزه ما فرهنگ خودمان بیگانه هستیم. چرا چهارشنبه سوری، سیزده بدر و ایام عید وجود دارد؟ در ابتدا باید متوجه باشیم که چرا این روزها و ایام وجود دارند. در زمان قدیم، اقوام یک سری قرار دادهای اجتماعی بین خودشان برقرار می کردند که برای آن هدف داشتند. که به ما ارث رسیده البته شاید نرسیده، واقعیت این است که امروزه ما همه این سنت ها را نابود کردیم. بخشی از این برنامه ها به خاطر کنترل هیجانات جوانان بود و بخشی برای ایجاد همدلی بوده است. ما باید از مدت ها قبل برای اجرای برنامه چهارشنبه سوری راهکار می اندیشیدیم. فلسفه ای پشت چهارشنبه سوری است و از پیشینیان ما رسیده است. دوره ای گفتند که چهارشنبه سوری نباشد، دقیقا در آن زمان سود جویان وارد ماجرا شدند که جذابیت را با ترقه وارد کردند. در زمان پهلوی برای یکسان سازی خیلی از فرهنگ ها را بیخیال شدند و گفتند مثلا فرهنگ آذربایجانی نداریم، فرهنگ ایرانی داریم و یک سری مراسمات را هم یکسان سازی کردند و بار معنایی که داشتیم را گرفتند، به عنوان مثال در آذربایجان شب یلدا نداریم، ولی الان صدا و سیمای مرکز استان هم یلدا می گیرد، ما شب چله داریم که بار معنایی آن را گرفتیم و شب یلدا شد و ما با این مفهوم بیگانه شدیم، آن فرهنگی که بار معنایی داشت را از دست دادیم. یلدا کلمه سریانی به معنای تولد است که با میلاد حضرت مسیح مرتبط است. اتفاق مبارکی است ولی مال ما نیست، یا محتویات سفره هفت سین را نگاه کنید، اکثریت بار معنایی هفت سین را نمی دانیم. وقتی بار معنایی را میگیریم، بیگانگی فرهنگی اتفاق می افتد و تهاجم فرهنگی اتفاق می افتد. انتظاری که از سمن ها (سازمان های مردم نهاد) در جامعه است خیلی بزرگ و زمان و موقعیتی که به سمن ها می دهند، بسیار محدود و خیلی کم است.

صور تجلسه

جلسه پیشگیری از حوادث چهارشنبه سوری _ ۶ بهمن ۹۸

چهارشنبه سوری یکی از سنت های قدیمی ما ایرانیان است که در زمان های گذشته در حد یک آتش بازی مختصر در نقاط از پیش تعیین شده اجرا می گردید. هدف نهایی این مراسم پاک سازی محیط زندگی و برطرف نمودن کدورت های فی مابین اقوام بود تا به هنگام فرا رسیدن عید نوروز با دلی پاک و به دور از هرگونه کینه توزی و خصومت شروع سال جدید را جشن بگیرند. متأسفانه در سال های اخیر مراسم سنتی این شب رنگ دیگری به خود گرفته و تبدیل به بازی های خطرناک با مواد منفجره و محترقه گردیده است. اینگونه اعمال خطرناک نهایتاً منجر به مصدومیت، معلولیت و حتی فوت بسیاری از هموطنان عزیزمان در آستانه سال نو می گردد.

معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تبریز بنابه رسالت سازمانی خود در پیشگیری از سوانح و حوادث و ارتقای ایمنی هموطنان برای بررسی وضعیت موجود و همفکری و هم اندیشی با سازمان ها و ارگان های مرتبط با این موضوع در تاریخ ۹۸/۱۱/۶ جلسه ای را تشکیل داد. در این جلسه مسئولین و نمایندگانی از معاونت اجتماعی استانداری، معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان، روابط عمومی استانداری، معاونت اجتماعی نیروی انتظامی استان، بهداشت و درمان سپاه عاشورا، اداره کل آموزش و پرورش استان، اداره کل سلامت و امور اجتماعی شهرداری تبریز، مرکز مدیریت اورژانس و فوریت های پزشکی استان، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت دانشگاه علوم پزشکی تبریز، روابط عمومی دانشگاه علوم پزشکی تبریز و گروه های کارشناسی آموزش سلامت، سلامت جوانان، نوجوانان و مدارس، سلامت روان، بهداشت محیط، مبارزه با بیماری های غیر واگیر، روابط عمومی و حراست مرکز بهداشت استان حضور داشتند.

در ابتدای جلسه دکتر درستی معاون بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تبریز با اشاره به روند صعودی مصدومین ناشی از حوادث چهارشنبه سوری بویژه در گروه سنی ۱۸-۶ سال که بیشترین تعداد مصدومین را تشکیل می دهند و شامل دانش آموزان مدارس می باشند، هدف از تشکیل این جلسه را بررسی اقدامات سال های قبل، ارائه راهکارهای جدید و تصمیم گیری برای اقدامات سال جاری در کاهش اینگونه حوادث ناگوار عنوان کردند.

سپس آقای دکتر پوردولتی، کارشناس پیشگیری از حوادث معاونت دانشگاه علوم پزشکی تحلیلی از وضعیت مصدومین حوادث چهارشنبه سوری و توضیحاتی در مورد پیشینه این مراسم و شیوه برگزاری آن در زمان ایرانیان باستان ارائه کردند.

در ادامه اعضای حاضر در جلسه پیشنهادت خود را برای برگزاری یک چهارشنبه سوری سالم و ایمن ارائه نمودند که در نهایت در ۱۵ بند به شرح ذیل به تصویب اعضای حاضر در جلسه رسید.

۱. کلیه کارشناسان در آموزش های خود با تاکید بر محوریت خانواده، انجام مراسم را در جمع خانوادگی و در محیطی تحت نظارت والدین و بدون استفاده از مواد محترقه و منفجره ترویج و ترغیب نمایند.
۲. همچنین در کلیه آموزش ها بر غیر استاندارد بودن و غیر ایمن بودن کلیه مواد محترقه اعم از انواع ترقه، سیگارت و امثالهم تاکید گردد.
۳. مقرر گردید گروه کارشناسان آموزش سلامت، بهداشت روان و سایر گروه های کارشناسی مرکز بهداشت استان تا پایان سال آموزش پیشگیری از حوادث چهارشنبه سوری را بویژه در مناطق شهری در اولویت های آموزشی خود در واحد های تابعه شهرستان ها قرار دهند.
۴. معاونت فرهنگی و دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی از ظرفیت همتایان سلامت در آموزش دانشجویان استفاده نماید.
۵. اداره کل آموزش و پرورش همانند سال های قبل از پتانسیل سفیران سلامت دانش موزی برای آموزش دانش آموزان استفاده نماید.
۶. در خصوص محدود کردن و یا حذف دسترسی به مواد محترقه و شناسایی لیدرهای گروه های برگزار کننده مراسم چهارشنبه سوری حادثه آفرین، موضوع توسط معاون بهداشتی در شورای تامین فرمانداری مطرح و متعاقبا در شورای تامین استان مطرح و مورد پیگیری قرار گیرد.
۷. پیشنهاد خانم دکتر علیزاده در مورد برگزاری نشست علمی در مورد راهکارهای کاهش مصدومیت های ناشی از حوادث چهارشنبه سوری مورد تصویب اعضا قرار گرفت و قرر شد ایشان اقدامات لازم را بعمل آورند.
۸. پیشنهاد برگزاری جشن چهارشنبه سوری سالم در محلات و پارک ها و اجرای نورافشانی توسط شهرداری و با نظارت نیروی انتظامی و سایر عوامل مرتبط مورد تصویب اعضا قرار گرفت و مقرر شد این موضوع نیز در شورای تامین فرمانداری تبریز مطرح گردد.
۹. مقرر شد IT و روابط عمومی دانشگاه علوم پزشکی با همکاری سایر ادارات ذیربط نسبت به استفاده از شبکه های مجازی برای اطلاع رسانی و آموزش مردم استفاده نمایند.
۱۰. مقرر گردید اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی در خصوص استفاده از طنز در قالب نمایش ها و فیلم های تلویزیونی و غیره و استفاده از هنرمندان محبوب این عرصه اقدام نمایند.
۱۱. ضمن قدردانی از معاونت محترم اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان به جهت تدوین طرح عملیاتی پیشگیری از حوادث چهارشنبه سوری مقرر گردید آن معاونت محترم اجرای

تمامی بندهای طرح عملیاتی مذکور را از دستگاه های اجرایی ذیربط مورد تاکید مجدد و پیگیری قرار دهند.

۱۲. مدیر کل محترم اجتماعی و سلامت شهرداری تبریز متعهد گردید در برنامه های جاری شهرداری که از صدا و سیما پخش می شود به موضوع پیشگیری از حوادث چهارشنبه سوری پرداخته شود.

۱۳. همچنین شهرداری متعهد گردید همکاری لازم را با دانشگاه علوم پزشکی و سایر ارگان ها و سازمان ها برای در اختیار گذاشتن تلویزیون های شهری و بیلبوردهای سطح شهر برای اطلاع رسانی عمومی در خصوص پیشگیری از حوادث چهارشنبه سوری بعمل آورد.

۱۴. بهداشت و درمان سپاه عاشورا آمادگی کامل خود را در برنامه های آموزشی اعلام فرمودند.

۱۵. معاونت محترم اجتماعی نیروی انتظامی استان آمادگی کامل خود را در بحث نظارت و تامین امنیت جامعه اعلام فرمودند.

حاضرین جلسه:

معاونت اجتماعی استانداری

معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان

روابط عمومی استانداری

معاونت اجتماعی نیروی انتظامی استان

بهداشت و درمان سپاه عاشورا

اداره کل آموزش و پرورش استان

اداره کل سلامت و امور اجتماعی شهرداری تبریز

مرکز مدیریت اورژانس و فوریت های پزشکی استان

مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت دانشگاه علوم پزشکی تبریز

روابط عمومی دانشگاه علوم پزشکی تبریز

معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تبریز

گروه کارشناسی آموزش سلامت

گروه کارشناسی سلامت جوانان، نوجوانان و مدارس

گروه کارشناسی سلامت روان

گروه کارشناسی بهداشت محیط

گروه کارشناسی مبارزه با بیماری های غیر واگیر،

روابط عمومی مرکز بهداشت استان

حراست مرکز بهداشت استان

تاریخ: ۱۳۹۸/۱۱/۲۲

شماره: ۵/۵/۴۸۵۰۱۶

پیوست: دارد

سرکار خانم دکتر فاطمه گلابی

جناب آقای دکتر اصغر ایزدی جیران

موضوع: دعوت جهت سخنرانی در نشست حوادث چهارشنبه آخر سال

با سلام و احترام؛

نظر به اهمیت بار عوارض و مشکلات سلامتی ناشی از حوادث چهارشنبه آخر سال و اهمیت برگزاری ایمن این جشن باستانی، یک پانل علمی با حضور اساتید و مسئولین مرتبط جهت ارائه راهکارهای مبتنی بر شواهد در تاریخ ۹۸/۱۱/۳۰ در NPMC برگزار خواهد شد. از جنابعالی به عنوان پانلیست دعوت می شود که در تاریخ مذکور ساعت ۸:۰۰ الی ۱۳:۰۰ حضور داشته باشید، برنامه پانل به پیوست خدمتتان ارسال گردید.

دکتر مهستی علیزاده

رئیس مرکز تحقیقات و عوامل اجتماعی

موثر بر سلامت (SDH)

تبریز- خیابان عطار نیشابوری - دانشگاه علوم پزشکی تبریز- کتابخانه مرکزی - طبقه دوم

مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

ایمیل sdhrc@tbzmed.ac.ir و شماره تماس ۰۴۱۳۱۷۷۲۳۳۴

تاریخ: ۱۳۹۸/۱۱/۲۲

شماره: ۵/۵/۴۸۵۰۱۸

پیوست: دارد

جناب آقای دکتر محمد سمیعی

معاون محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه

موضوع: دعوت جهت اطلاع رسانی پانل علمی پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال به مراکز تحقیقاتی و گروههای آموزشی دانشگاه

با سلام و احترام:

خواهشمند است دستور فرمایید در خصوص برگزاری پانل علمی " پیشگیری از حوادث چهارشنبه آخر سال " که در تاریخ ۳۰ بهمن ۹۸ در محل مرکز ملی آموزش مدیریت سلامت (NPMC) از ساعت ۸:۰۰ الی ۱۳:۰۰، اطلاع رسانی به تمام مراکز تحقیقاتی و گروههای آموزشی دانشگاه صورت گیرد.

دکتر مهستی علیزاده

رئیس مرکز تحقیقات و عوامل اجتماعی

موثر بر سلامت (SDH)

تبریز- خیابان عطار نیشابوری - دانشگاه علوم پزشکی تبریز- کتابخانه مرکزی - طبقه دوم

مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

ایمیل sdhrc@tbzmed.ac.ir و شماره تماس ۰۴۱۳۱۷۷۲۳۳۴